

MAAHANMUUTTAJALASTEN VASTAANOTTAMINEN JA INTEGROIMINEN
KOIRAMÄEN PÄIVÄKOTIIN –
OPAS PÄIVÄKODIN HENKILÖKUNNALLE

Katri Kuusinen & Katja Latonen

Kevät 2015

Opinnäytetyö

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + LTO

TIIVISTELMÄ

Kuusinen, Katri & Latonen, Katja. Maahanmuuttajalasten vastaanottaminen ja integroiminen Koiramäen päiväkotiin – opas päiväkodin henkilökunnalle. Pieksämäki, kevät 2015. 61 sivua, 2 liitettä, opas 26 sivua. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opas maahanmuuttajalasten vastaanottamisesta ja integroimisesta Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstön työn tueksi. Opasta voidaan hyödyntää maahanmuuttajalasten kotouttamisessa päiväkotiryhmään sekä samalla sen tehtävänä on tukea maahanmuuttajalasten hyvinvointia päiväkodissa. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Sastamalassa sijaitsevan Koiramäen päiväkodin kanssa.

Työntekijöiden haastattelut olivat opinnäytetyössä oleellinen osa prosessia. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina Koiramäen päiväkodissa ja haastateltavat olivat päiväkodin kasvatushenkilöstöä. Haastatteluilla pyrittiin saamaan selville asioita, joita haastateltavat kaipaisivat oppaaseen. Esille nousivat muun muassa tiedon tarve eri kulttuureista ja uskonnoista sekä internet-linkkivinkit.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi opas, joka koottiin työntekijöiden haastatteluiden sekä muun materiaalin avulla. Oppaaseen koottiin kulttuuritietoutta ja arjen käytännön vinkkejä maahanmuuttajalasten sopeuttamiseen osaksi ryhmää. Opinnäytetyön lopputuloksena syntynyt opasta voivat Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstön lisäksi hyödyntää kaikki muutkin päiväkodit, joissa on tai on tulossa maahanmuuttajalapsia sekä muut lasten parissa työskentelevät henkilöt.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, päivähoito, monikulttuurisuus, integraatio, vuorovaikutus

ABSTRACT

Kuusinen, Katri & Latonen, Katja. The acceptance and integration of immigrant children into the Koiramäki kindergarten – a guidebook for employees in day care. 61 p, 2 appendices, guidebook 26 p. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2015. Programme of Social services, Bachelor of social services + Kindergarten teacher competence.

The purpose of this bachelor's thesis was to create a guidebook for the acceptance and integration of immigrant children into the Koiramäki kindergarten. The purpose of this guidebook is to help and support the kindergarten's educational personnel as well as advance the well-being of the immigrant children when they start the day care. The thesis was made in co-operation with the Koiramäki kindergarten in Sastamala.

The recorded interviews of the personnel formed the basis of the process for this thesis and the guidebook. The data for the thesis was collected during ten theme interviews in the Koiramäki kindergarten, where all the interviewees were the kindergarten's own employees. The purpose of these interviews was to find out the issues that were needed in the guidebook. It was noted that there was a demand for information about cultures, religions and related Internet-link tips.

As a result of this thesis a guidebook was created by compiling the day care employees' interviews and other material. The guidebook includes information about cultures and practical tips for everyday-life which help the immigrant children to become part of a group. The guide can be used by the Koiramäki kindergarten and other kindergartens that are accepting immigrant children, as well as other personnel working with children.

Keywords: early childhood education, daycare, multiculturalism, integration, interaction

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 YHTEISTYÖKUMPPANI JA OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Koiramäen päiväkotia ja opinnäytetyön lähtökohdat	8
2.2 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia	9
2.3 Opinnäytetyön tavoitteet.....	11
3 MONIKULTTUURISUUDEN KOHTAAMINEN	12
3.1 Kulttuurien kohtaaminen	12
3.2 Maahanmuuttajat käsitteenä	13
3.3 Kotoutuminen, kotouttaminen ja integroituminen.....	14
3.4 Monikulttuurisuuden kohtaaminen käytännön työssä	15
4 MAAHANMUUTTAJALAPSET PÄIVÄHOIDOSSA	18
4.1 Varhaiskasvatus päivähoitossa	18
4.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaavat toimintaa.....	20
4.3 Monikulttuurisuus päivähoitossa	21
4.4 Integroituminen päivähoitoryhmään.....	23
4.5 Vuorovaikutuksen tukeminen.....	25
5 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	27
5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö	27
5.2 Haastattelu menetelmänä	28
5.3 Teemahaastattelu	29
6 OPPAAN TOTEUTUS	32
6.1 Oppaan tekeminen ja prosessin kuvaus	32
6.2 Haastatteluiden yhteenveto	33
6.2.1 Haastateltavien ajatuksia lasten huomioonottamisessa	33
6.2.2 Perheiden huomioonottaminen.....	36
6.2.3 Toiveita oppaan sisällöksi	37
6.3 Oppaan sisältö ja rakenne	40
7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA JA POHDINTAA	42
7.1 Pohdintaa työn eettisyydestä, luotettavuudesta ja riskeistä	42
7.2 Johtopäätökset	45
7.3 Opinnäytetyön prosessin arviointi	48

LÄHTEET.....	51
LIITE 1: Teemahaastattelurunko	60
LIITE 2: MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄHOIDON ARJESSA - OPAS MAA- HANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN VASTAANOTTAMISEEN PÄIVÄKO- DISSA	61

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä kasvaa Suomessa vuosi vuodelta. Monikulttuurisuus alkaa näkyä monissa päiväkodeissa, kun useita eri taustoista lähtöisin olevia lapsia on aloittanut tai on vasta aloittamassa suomalaisen päivähoidon. Sanotaan, että monikulttuurisuus on rikkaus. Mielestämme sitä se onkin, ja siitä syystä haluamme opinnäytetyössämme paneutua aiheeseen. Haluamme olla osaltamme edesauttamassa maahanmuuttajataustaisten lasten sopeutumista ja tukemista suomalaisessa päivähoidossa. Kaikki lapset ovat tasavertaisia taustoistaan riippumatta.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tehdä opas Koiramäen päiväkodin henkilökunnalle (LIITE 2). Oppaan tarkoituksena on tukea päiväkodin kasvatushenkilöstön työtä maahanmuuttajalasten vastaanottamisessa ja integroimisessa päiväkotiryhmiin. Samalla opas pyrkii tukemaan maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä hyvinvointia. Haluamme, että kasvatushenkilöstö kokee työnsä mielekkääksi toimiessaan maahanmuuttajien kanssa. Kasvatushenkilöstön tehtävänä on luoda päiväkotimaailma maahanmuuttajalapsille turvalliseksi ja mukavaksi ympäristöksi. Tärkeää on, että maahanmuuttajalapsista välitetään ja heidät otetaan hyvillä mielin vastaan sekä annetaan heille riittävä tuki uuteen kulttuuriin sopeutumisessa.

Olemme suunnanneet opinnäytetyömme aiheen varhaiskasvatukseen piiriin, koska molemmat opinnäytetyön tekijät suorittavat sosionomikoulutuksen aikana lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimii Koiramäen päiväkotit. Yhteydenpito päiväkotiin on toteutettu lähinnä sähköpostilla. Opinnäytetyön lopputuloksena syntyvää opasta varten haastateltiin kymmentä Koiramäen päiväkodin työntekijää. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna Koiramäen päiväkodin tiloissa kahtena päivänä toukokuussa 2014.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kehittämispainotteinen, ja pääpaino on lopputuloksena syntyneessä oppaassa. Oppaan kokoamisessa auttoivat haastattelut ja niistä saadut vastaukset, joita hyödynnettiin oppaan rakentamisessa. Opinnäytetyön raporttiosuus on teoriapainotteinen, jossa kerrotaan kulttuurien kohtaamisesta ja integroitumisesta. Teoriaosuudessa avataan lisäksi varhaiskasvatusta, monikulttuurisuutta päivähoidossa ja

siihen liittyvää integroitumista sekä vuorovaikutusta. Lisäksi teoriaosuudessa esitellään opinnäytetyössä käytetyt menetelmät, kuten haastattelut.

Opinnäytetyön loppupuolella käydään läpi oppaan tekemisen prosessia. Prosessi alkoi haastattelurungon tekemisestä ja haastatteluista. Haastatteluista saatujen vastausten pohjalta suunniteltiin oppaan sisältöä. Oppaan sisältöä koottiin haastateltujen toiveiden suuntaan. Oppaseen koottiin kulttuuritietoutta ja arjen käytännön vinkkejä maahanmuuttajalasten sopeuttamiseen osaksi ryhmää. Lisäksi hyödyllisinä pidettiin linkkejä eri internetlähteisiin. Päätämme raporttiosuuden pohdintaan, jossa tuomme esille johtopäätökset ja arvioimme opinnäytetyöprosessia.

2 YHTEISTYÖKUMPPANI JA OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme lähtökohdat sekä yhteistyökumppanin, Koiramäen päiväkodin. Opinnäytetyömme pääasiallisena kohderyhmänä ovat Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstö sekä maahanmuuttajalapset, jotka ovat aloittaneet tai ovat vasta aloittamassa päivähoiton Koiramäen päiväkodissa. Luvussa kerrotaan opinnäytetyön tavoitteet sekä esitellään muita tutkimuksia aiheeseen liittyen.

2.1 Koiramäen päiväkotiki ja opinnäytetyön lähtökohdat

Valitsimme päiväkotimaailmaan liittyvän opinnäytetyön, sillä suoritamme molemmat sosionomi (AMK) -tutkinnon aikana lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Yhteistyökumppaniksi saimme Koiramäen päiväkodin. Koiramäen päiväkotiki sijaitsee Sastamalassa, Pirkanmaan maakunnassa. Päiväkodissa on hoitopaikkoja 54. Lapsiryhmiä on kolme: 1–3 vuotta (Mansikka-aho), 3–5 vuotta (Kaislaranta) ja 6-vuotiaiden esiopetusryhmä (Pääskysaari). (Sastamalan kaupunki i.a. a.)

Koiramäen päiväkotiki oli tuttu toiselle meistä kesätyöpaikkana, joten kysyimme sieltä opinnäytetyön aiheita. Koiramäen päiväkodista saimme aiheesta ehdotuksen. Ehdotuksesta ilmeni, että heille on tulossa maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä asiakkaaksi. Lisäksi heillä on jo päivähoitossa useampia maahanmuuttajataustaisia lapsia, joten opinnäytetyötä voisi ajatella siitä näkökulmasta. Eräs päiväkodin työntekijä totesi, että heille on tulossa ulkomaalainen lapsi, eikä heillä ole mitään tietoa, miten tällaisen lapsen kanssa kuuluisi toimia (Miina Järvinen – nimi muutettu, henkilökohtainen tiedonanto 10.3.2013.) Tärkeää on, että kaikkia ihmisiä arvostettaisiin sekä ymmärrettäisiin eri kulttuureita, joten opinnäytetyön tekeminen lähti tästä näkökulmasta.

Opinnäytetyötä lähdettiin viemään eteenpäin ajatuksella oppaan tekemisestä. Opas tehtiin päiväkodin työntekijöille tukemaan heidän työtään maahanmuuttajalasten parissa. Oppaassa on tarkoitus yhdistää päiväkodille ehdotettuja aiheita, joita olivat opas maahanmuuttajalasten vastaanottamiseen ja opas maahanmuuttajalasten tukemiseen/sopeutumiseen. Koiramäen päiväkodin johtaja lupautui auttamaan käytännön asi-

oissa, mikäli tarvetta ilmenee. Tekemästämme oppaasta hyötyvät Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstö, sijaiset, avustajat sekä opiskelijat, lapsia tietenkään unohtamatta.

Koiramäen päiväkodin verkkosivuilla kerrotaan päiväkodin tarjoavan laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta turvallisessa ja aktivoivassa ympäristössä. Päiväkodissa korostetaan “käden taitoja työssä ja taiteessa, luonnon ja kotiseudun merkitystä sekä kulttuuriperinnettä ilmaisullisin keinoin”. Olennaista on yhteistyö vanhempien kanssa sekä lasten yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen kaikissa toimissa. Toiminta-ajatusta toteutetaan arjessa muun muassa saduttamisen, tarinoinnin ja kerronnan keinoilla, retkeilyllä luontoon eri vuodenaikoina, luonnontarkkailulla sekä monipuolisella liikunnalla. Lasten kanssa tehdään yhdessä heistä kasvunkansiota, ja jokainen lapsi on vuorollaan omassa ryhmässään viikon henkilö. Oppimistahtumissa lapsen rooli on aktiivinen, sillä lapsen omasta aloitteesta lähtevä toiminta lisää motivaatiota, joka puolestaan on tärkeää oppimisen kannalta. Kasvatushenkilöstön tehtävä on luoda sellainen kasvuympäristö, joka edistää lapsen aktiivisuutta, luo mahdollisuudet tiedon etsimiselle ja elämyksille sekä tukee lapsen omaa ajatteluprosessia. (Sastamalan kaupunki i.a. a.)

Tässä opinnäytetyössä maahanmuuttajalla kuvataan pakolaista, turvapaikanhakijaa, siirtolaista sekä paluumuuttajaa, vaikka näillä termeillä on kaikilla oma tarkka selityksensä. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan tässä työssä Suomeen muuttanutta henkilöä, joka elää väliaikaisesti tai lopullisesti maassa, jossa hän ei ole syntynyt. Opinnäytetyössä käytämme ilmaisuja maahanmuuttajalapsi tai maahanmuuttajataustainen lapsi. Ilmaisut eivät viittaa tarkasti mihinkään tiettyyn edellä mainittuun termiin, vaan jättää lapsen taustan avoimeksi. Lapsi voi olla myös syntynyt Suomessa ja olla niin sanottu toisen polven maahanmuuttaja. Käsitteellä maahanmuuttajaperhe tarkoitetaan koko lapsen perhettä ja perhesuhteita. Opinnäytetyössä määrittelemme maahanmuuttajataustaisiksi ne lapset, jotka käyttävät vähintään toisen vanhempansa kanssa jotakin muuta kieltä kuin suomea, ruotsia, saamea tai viittomakieltä.

2.2 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia

Tutkimuksia maahanmuuttajataustaisista lapsista päiväkodissa on tehty varsin vähän. Tutkimukset ovat useimmiten tehty kasvatushenkilöstön käsityksistä monikulttuurisuu-

desta, maahanmuuttajataustaisista lapsista ja heidän opettamisestaan. Etenkin lasten näkökulmasta tutkimuksia ei juuri ole. (Eerola-Pennanen 2011, 234.)

Heini Paavola (2007) on tehnyt Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa tutkimuksen ”Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä”. Tutkimuksesta saadut tulokset lisäävät tietoa esiopetuksessa tapahtuvasta monikulttuurisuuskasvatuksesta ja tuloksia voidaan hyödyntää monikulttuurista varhaiskasvatusta ja esiopetusta suunniteltaessa.

Aihepiiriimme liittyviä tutkimuksia on kuitenkin tehty useina opinnäytteinä, joita on löydettävissä Theseus-tietokannasta. Maahanmuuttajien määrän kasvu on nousussa, joten aihe on ajankohtainen. Uusimpia aiheeseen liittyviä töitä ovat Susanna Ahosen (2014) ”Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukeminen päiväkodissa” sekä ”Yhdessä olemme me: Maahanmuuttajaperheen tukeminen varhaiskasvatuksessa Seinäjoella” (Sivula & Turpeinen 2014). Ilona Oksanen (2013) on tehnyt opinnäytetyön ”Kun monikulttuurinen lapsi aloittaa päivähoidon – Monikulttuurisuusopas Paimion päivähoidon työntekijöille”, jonka tavoitteena oli kehittää kasvattajien osaamista ja yhtenäistää kasvatushenkilöstön työkäytäntöjä monikulttuurisen lapsen ja perheen kanssa työskennellessä.

Ahtiaisen (2011) opinnäytetyössä ”Maahanmuuttajalasten kotoutuminen Utunmäen päiväkotiin – Varhaiskasvattajien näkemyksiä” selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen päiväkotiin. Työssä on selvitetty, mitä haasteita monikulttuurisuus tuo varhaiskasvattajien työhön ja minkälaisia haasteita maahanmuuttajalapsen päiväkodissa kohtaavat. Puolestaan ”Päiväkotihenkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa” -opinnäytetyössä on tarkasteltu, millaisena päivähoidon henkilökunta koki yhteistyön maahanmuuttajaperheiden ja lasten kanssa (Honkanen & Riihijärvi 2011).

Sanna Romon ja Noora Soinvirran (2007) opinnäytetyössä ”Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoidossa: opas päivähoidosta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tueksi” selkiytetään maahanmuuttajaperheille päivähoidon merkitystä ja roolia. Rostedt ja Nevala (2011) ovat tehneet Hovirinnan päiväkodin työntekijöille oppaan, joka kantaa nimeä ”Monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen Hovirinnan päivä-

kodissa – opas työntekijöille”. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää monikulttuurisuusosaamista ja lisätä lasten yhteisöllisyyttä oppaan muodossa. Opinnäytetyössä “Meille tulee maahanmuuttajalapsi – vinkkejä päivähoidon arjen sujumiseen” on keskitytty maahanmuuttajalasten integroimiseen Kemin päivähoitoon. Tässä opinnäytetyössä on tehty kansio, jossa on vinkkejä ja teemoja henkilökunnalle monikulttuurisuuden huomioimisessa ja joka auttaa heitä toimimaan arjessa yhdessä maahanmuuttajalasten kanssa. (Eerikkilä & Kangas 2011 a.)

2.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Toiminnallinen opinnäytetyö ohjaa tekemään ammattikorkeakoulussa toteutettavasta opinnäytetyöstä työelämälähtöisen, käytännönläheisen ja tutkimuksellisella asenteella toteutetun. Samalla osoitetaan, että alaan liittyvät tiedot ja taidot hallitaan riittävän hyvin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 10.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä tarkoitus on löytää kehittämistehtävän taustalla olevat asiat ja ongelmat, joita opinnäytetyön avulla kehitetään (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. a).

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena on saada aikaiseksi opas maahanmuuttajalasten vastaanottamiseen ja integroimiseen Koiramäen päiväkodissa. Oppaan avulla on tarkoitus lisätä maahanmuuttajalasten hyvinvointia päiväkodissa sekä edistää päiväkotien työtä maahanmuuttajalasten lisääntyessä asiakkaina. Oppaan tarkoituksena on olla Koiramäen päiväkodin henkilökunnan työssä tukena ja he voivat perehtyä aiheeseen oppaan materiaalin avulla.

Henkilökohtaisiksi tavoitteiksi määrittelimme oman ammatillisen kasvun ja ammatillisuuden kehittämisen. Halusimme lisätä omaa tietoisuutta maahanmuuttajista, esimerkiksi heidän tavoistaan, kulttuuristaan ja uskonnostaan. Maahanmuuttajien lisääntyminen näkyy varmasti jossain muodossa meidän tulevissa työnkuvissamme, joten aihe tuntui ajankohtaiselta ja kiinnostavalta. Tavoitteena oli laatia opinnäytetyö, josta olisi meille sisällöllisesti hyötyä ja josta oppisimme uutta. Lisäksi tavoitteena oli saada työstä sekä meitä itseämme että yhteistyökumppanimme miellyttävä ja hyödyttävä lopputulos.

3 MONIKULTTUURISUUDEN KOHTAAMINEN

Opinnäytetyöhön liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa monikulttuurisuus ja integraatio. Tässä luvussa avaamme taustoja kulttuurien kohtaamisesta ja maahanmuuttajista käsitteenä. Käsittelemme integroitumista sekä kotouttamista laajemmassa näkökulmassa. Pohjustamme näitä asioita seuraavaa lukua varten, jossa kerromme muun muassa maahanmuuttajalasten integroitumisesta päivähoitoon. Lisäksi kerromme monikulttuurisuuden kohtaamisesta käytännön työssä.

3.1 Kulttuurien kohtaaminen

Alun perin kulttuurilla on tarkoitettu maan ja hengen viljelyä, uudistamista ja jalostamista. Nykyään kulttuuriin luetaan kuuluvaksi kaikki inhimillisen toiminnan osa-alueet, joita ovat kasvatustieteet, moraalikäsitteet, tavat, politiikka, talouselämä, oikeushoito, tieteet, taiteet ja uskonnot. Lyhyesti sanottuna kulttuuri tarkoittaa kaikkia niitä asioita, joita niin ihmiset kuin kansat ovat oppineet arvostamaan oman historiansa kuluessa. (Pollari & Koppinen 2011, 17.)

Jokainen ihminen kuuluu johonkin kulttuuriin ja tavanomaista on, että hän hyödyntää sitä. Kulttuurin voidaan todeta olevan kuin ilma, jota hengitetään. Se siirtyy sukupolvelta toiselle ja samalla, uusien sukupolvien myötä, se uudistuu. Kulttuuri pitää sisällään historian ja perinteet sekä nykyhetken ja tulevaisuuden. (Pollari & Koppinen 2011, 18.)

Kulttuuri on opittua. Kasvatuksen kautta vähitellen ymmärretään, miten on soveliasta käyttäytyä. Tarkkailemalla ympäristöä oivalletaan, miten elämässä kuuluu toimia. Kulttuuri ilmaisee, mitä ihminen saa tuntea sekä mitä tunteita saa näyttää, ja mitä ei. Uuden kulttuurin lapsi omaksuu helpommin kuin aikuinen, koska lapsella ei ole niin vahvaa kulttuuripohjaa entisestä kotimaastaan kuin aikuisella. (Pollari & Koppinen 2011, 19.)

Erilaisten kulttuurien kohdatessa ihmiset joutuvat sopeutumaan monenlaisiin muutoksiin, sillä eri kulttuureista tulevien tavat ja perinteet, uskonnolliset käsitykset tai käsitykset oikeasta ja väärästä voivat olla hyvinkin erilaisia. Kulttuurierot johtuvat siitä, että

ihmiset ovat eläneet vuosisatoja ja -tuhansia toisistaan erillään. Eroja on syntynyt paitsi elämäntavoissa, myös arvojen ja normien tasolla. (Kurola, Sutinen & Tiainen 2002.)

3.2 Maahanmuuttajat käsitteenä

Käsitteellä maahanmuuttaja tarkoitetaan pääsääntöisesti sellaista Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka muuttaa tänne pysyvästi tai väliaikaisesti, mutta aikoo asua maassa pidempään. Joskus maahanmuuttajalla voidaan viitata sellaiseen henkilöön, joka on syntynyt Suomessa, mutta jonka vanhemmat tai toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen. He ovat niin sanottuja toisen sukupolven maahanmuuttajia. Maahanmuuttajilla voidaan tarkoittaa muun muassa paluumuuttajia, siirtotyöläisiä, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. (Väestöliitto 2015 a.)

Ulkomaalaisia voidaan arvioida kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan perusteella tai näiden yhdistelmänä. Tästä syystä maahanmuuttajien määrä ja tausta vaihtelevat sen mukaan, miten heitä arvioidaan. (Väestöliitto 2015 b.) Uusimpien Tilastokeskuksen tietojen mukaan Suomessa asui vuoden 2013 lopussa noin 300 000 ulkomaalaistaustaista, mikä oli 5,5 prosenttia koko väestöstä. Ensimmäisen polven eli ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia oli 256 241 ja toisen polven eli Suomessa syntyneitä 45 283. (Tilastokeskus 2014 a.)

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2013 lopussa Suomessa oli eniten ulkomaalaistaustaisia Venäjältä ja entisestä Neuvostoliitosta. Heidän määränsä kattoi neljäsosan kaikista ulkomaalaistaustaisista. Seuraavaksi suurin ryhmä oli Virosta. Virolaistaustaisten määrä oli reilu 40 000 henkilöä. Myös somaliaalaistaustaiset ja irakilastaustaiset kuuluivat suurimpiin ryhmiin. Näiden maiden kieltä puhuvat ihmiset muodostivat suurimmat vieras-kielisten ryhmät. Puolestaan ulkomailla syntyneitä oli eniten entisestä Neuvostoliitosta, Virosta sekä Ruotsista. (Tilastokeskus 2014 a.)

Vuonna 2013 ulkomailta Suomeen muutti 31 940 henkeä, joka on suurin luku itsenäisyyden aikana. Määrä oli 660 edellisvuotta suurempi. (Tilastokeskus 2014 b.) Tilastokeskuksen ennakkotietojen perusteella Suomen väkiluku kasvoi vuonna 2014, ja suurimmat syyt tähän olivat muuttovoitto ulkomailta eli maahanmuuttoja oli enemmän kuin

maastamuuttoja sekä syntyneiden enemmitys kuolleisiin nähden. (Tilastokeskus 2014 c.)

Kun puhutaan maahanmuuttajalapsista tai nuorista, ei aina ole selvää, mitä termillä tarkoitetaan. Termillä voidaan tarkoittaa lapsia ja nuoria, jotka ovat muuttaneet Suomeen perheensä mukana. Joskus se voi tarkoittaa lapsia ja nuoria, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden molemmat vanhemmat tai vain toinen vanhemmista on maahanmuuttaja. Lasten ja nuorten kohdalla voidaan usein käyttää ulkomaalaisuuden määrittämisessä vieraskielisyyttä. Riskinä tässä on, että käsite vieraskielisyys aliarvioi lasten ulkomaalaistaustaa varsinkin silloin, kun mukaan pitäisi ottaa toisen polven maahanmuuttajat. (Väestöliitto 2015 c.)

Vuonna 2012 Suomessa asui noin 85 000 äidinkielenään jotain muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvaa 0–24-vuotiasta lasta tai nuorta. Vieraskielisten 0–14-vuotiaiden lasten määrä samana vuonna oli vajaa 50 000. Vuoden 2012 ulkomaalaisväestön ikärakenteesta käy ilmi, että 0–14-vuotiaiden osuus oli hieman alle 15 prosenttia. (Väestöliitto 2015 c.) Ulkomaalaistaustaisten ikärakenne poikkeakin selvästi suomalaistaustaisista, sillä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten joukossa 25–34-vuotiaat erottuvat erityisen selvästi muita ikäluokkia suurempana. Toisen polven ulkomaalaistaustaiset ovat vielä nuoria, sillä lähes puolet heistä oli alle kouluikäisiä eli 0–6-vuotiaita vuonna 2013. (Tilastokeskus 2014 a.)

3.3 Kotoutuminen, kotouttaminen ja integroituminen

Laissa kotoutumisen edistämisestä (2010) määritetään kotoutumisen tarkoittavan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä tapahtuvaa vuorovaikutteista kehitystä. Tarkoituksena on antaa maahanmuuttajalle niitä tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee yhteiskunnassa ja työelämässä. Samalla pidetään huoli siitä, että maahanmuuttaja saa ylläpitää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Viranomaisten, muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluiden avulla edistetään ja tuetaan kotouttamista. Toimenpiteet ja palvelut järjestetään ensisijaisesti kunnallisten peruspalvelujen ja työ- ja elinkeinohallinnon palvelujen osana. Maahanmuuttajan tarve kotoutumista ja työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin ja pal-

veluihin arvioidaan alkukartoituksessa. Alkukartoituksen laittaa alulle kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Kotoutuminen ei tapahdu hetkessä, vaan sille on tyypillistä prosessimaisuus ja moniulotteisuus. Kotoutuminen aiheuttaa monelle maahanmuuttajalle stressiä, koska maahanmuuton seurauksena oma elämä muuttuu ja maahanmuuttajan tulee opetella elämään itselle vieraassa kulttuurissa. Kotoutumiseen liittyy olennaisena osana käsite, integraatio. Integraatiossa uuteen kulttuuriin sopeutuva yksilö pyrkii säilyttämään omaa kulttuuriansa elämässään. Samalla hän kuitenkin haluaa tutustua ja tulla osaksi sitä kulttuuria, johon sopeutuu. Integraatio vaatii toteutuakseen yhteiskunnan, jossa ollaan suvaitsevaisia eri kulttuureja kohtaan ja ei anneta ennakkoluulojen vaikuttaa tutustumiseen. (Schubert 2013, 63–64, 66.)

Maahanmuuttajat saavat halutessaan perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta sekä mahdollisuuksistaan saada tukea kotoutumiseen. Maahanmuuttajaperheiden vanhemmat saavat tietoa ja neuvontaa niistä palveluista, jotka ovat kohdennettu erityisesti perheille. Tärkeimpiä palveluja ovat varhaiskasvatus, neuvolapalvelut, oppilashuoltopalvelut ja perusopetus. Lisäksi tietoa annetaan lainsäädännöstä ja käytännöistä, jotka koskettavat suomalaisen yhteiskuntaan kuuluvia perheitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

3.4 Monikulttuurisuuden kohtaaminen käytännön työssä

Kulttuureiden kohtaamiselle ei ole suunniteltu mitään erityistä ohjetta tai käyttäytymiskaavaa, jota noudattamalla kulttuurit kohtaisivat toisensa ongelmitta. Kohtaamisessa on kuitenkin oleellista ottaa huomioon kuuntelemisen taito sekä avoin ja aktiivisesti läsnäoleva mieli. Kulttuurien kohdatessa ei ole tarkoitus, että muututaan samanlaiseksi kuin toinen osapuoli on. Ajan kuluessa opitaan vähitellen toisen kulttuurin tavat ja kieli oman kulttuurin rinnalla. (Haapaniemi 2010.)

Monikulttuurisesta sosiaalityöstä voidaan puhua silloin, kun maahanmuuttajat ovat sosiaalityön asiakkaina. Monikulttuurinen sosiaalityö on kulttuuritietoista sosiaalityötä. Siinä otetaan huomioon erilaiset kulttuuritaustat ja maahanmuutosta johtuen syntyneet erityiset elämäntilanteet. Maahanmuuttajilla saattaa olla ongelmia sosiaali- ja terveys-

palveluiden saatavuudessa. He voivat kokea syrjivää kohtelua palveluissa ja muissa arkipäivään kuuluvissa tilanteissa. Usein maahanmuuttajan kohdalla tulkitaan heikoista elinoloista johtuvien ongelmien olevan kulttuurin aiheuttamaa käyttäytymistä, vaikka niihin vaikuttaminen onnistuisi kuitenkin yhteiskuntapolitiikan kautta. Asiakkaiden kohtelussa tulisi kiinnittää huomiota tasavertaisuuteen. Tukea tulisi tarjota niille, jotka sitä tarvitsevat. Sitä ei saa evätä kulttuuriin vedoten. (Anis 2013, 147–148, 157.)

Sosiaalityöntekijät arvioivat, mitkä asiat ovat omissa ja asiakkaiden arvoissa yhteneväisiä ja mitkä taas erilaisia. He pyrkivät etsimään sopivia vuorovaikutustapoja. Esimerkiksi lastensuojelussa sosiaalityöntekijät ottavat huomioon lapsen etua toteuttavissa ratkaisuisaan perheen ja yhteisön kulttuuriset voimavarat, mikäli niistä on hyötyä lapsen edun toteutumisessa. Sosiaalityössä huomionarvoista onkin oppia erottamaan toisistaan yksilökohtaiset tekijät ja asiakkaiden tilanteisiin vaikuttavat kulttuuri- sekä yhteiskuntasidonnaiset kuin rakenteelliset tekijät. Lisäksi arvostetaan jokaisen vähemmistöön kuuluvan kulttuurisia voimavaroja. (Anis 2013, 156–157.)

Opettajien toiminnalla on tärkeä asema siinä, kuinka kulttuurit kohtaavat koulussa. Heidän käytöksensä vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten paljon maahanmuuttajalapset ja nuoret antavat omaa osaamistaan ja kulttuuritietouttaan maamme hyväksi. (Haapaniemi 2010.) Koulussa on nähtävissä neljä erilaista tapaa suhtautua monikulttuurisuuteen: sulauttava opettaja, rutinoitunut kasvattaja, suvaitsevaisuuteen orientoinut opettaja ja interkulttuurisuusopettaja. Sulauttava opettaja korostaa suvaitsevaisuuskasvatusta, mutta hän ei kuitenkaan ota toiminnassaan huomioon eri kulttuureita edustavia oppilaita. Hänen suhtautuminen on ylemmydentuntoista, mutta hän ei tiedosta sitä itse. Sulauttavan opettajan mielestä suomalainen kulttuuri hyväksytään parhaiten, jos esimerkiksi suomen kieli opitaan nopeasti. Rutinoituneella kasvattajalla on tiedostamattomia ennakkoluuloja sekä maahanmuuttajista että -oppilaista. Hän ei salli erilaisten kulttuuristen taustojen läsnäoloa ja erilaisuuden hän näkee ongelmana. (Pollari & Koppinen 2011, 69–71.)

Suvaitsevaisuuteen orientoinut opettaja näkee maahanmuuttajien opettamisen rikkauteena. Hän tahtoo opettaa suvaitsevaisuutta suomalaisille lapsille ja auttaa siinä, että suomalaiset lapset tulisivat toimeen toisista kulttuureista tulevien kanssa. Suvaitsevaisuuteen orientoinut opettaja arvostaa niin omaa kuin toisten kulttuuria. Hän tiedostaa omat asenteensa ja ennakkoluulonsa. Hänen suhde oppilaisiin on empaattinen. Eri kulttuuri-

taustaisten lasten tehokas oppiminen ei kuitenkaan mahdollistu, koska opettaja ei muuta opetustaan riittävästi. Opettajan mielestä ongelmat selviävät erityisopettajan avulla ja sillä, että keskitytään ihmissuhteisiin. (Pollari & Koppinen 2011, 70.)

Interkulttuurisuusopettaja kasvattaa suvaitsevaisuuteen, opettaa kriittistä itsetutkiskelua ja vahvistaa oppilaan omaa kulttuuri-identiteettiä. Opettajalta löytyy motivaatiota. Hän on kiinnostunut saamaan tietoa oppilaista, jotka tulevat muualta. Lisäksi hän haluaa saada tietoa heidän kulttuureistaan. Opettaja tekee rohkeasti yhteistyötä muualta tulleiden ihmisten kanssa. Hänen tarkoituksenaan on tukea maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kasvua suomen sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisön tasapainoiseksi ja aktiiviseksi jäseneksi. Hän pyrkii ohjaamaan suomalaisia oppilaita aitoon sekä rakentavaan eri kulttuurien kohtaamiseen. Opettaja reflektoi omaa opettamisen tapaansa ja kehittää sitä jatkuvasti. (Pollari & Koppinen 2011, 71–72.)

Koulumaailmassa on myös olemassa niitä opettajia, joissa maahanmuuttajaoppilaat saavat aikaan aggressiota. Opettajat eivät haluaisi opettaa näitä maahanmuuttajaoppilaita. Opettajat ovat turhautuneita, koska heille ei ole annettu ollenkaan tai riittävää S2-oppilaiden opettamiseen kuuluvaa koulutusta. Heidän mielestään resursseja on liian vähän saatavilla. Opettajan asenne muuttuu kovaksi ja suvaitsemattomaksi. Hänestä tulee voimaton luokassa tapahtuvien ongelmien suhteen. (Pollari & Koppinen 2011, 70–71.)

4 MAAHANMUUTTAJALAPSET PÄIVÄHOIDOSSA

Opinnäytetyöhön liittyviä asiasanoja ovat varhaiskasvatus, päivähoito, monikulttuurisuus, integraatio ja vuorovaikutus. Tässä luvussa avaamme käsitteiden sisältöä tarkemmin varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä kasvaa päivähoitossa, sillä maahanmuuttajia tulee Suomeen kasvavalla määrällä koko ajan. Monikulttuurisuuden kirjo voi näkyä päiväkodeissa runsaana, sillä lapset voivat olla lähtöisin useista eri maista ja taustoista. Päiväkodeilla on uusia haasteita edessä, jotta maahanmuuttajataustaiset lapset sopeutuisivat mahdollisimman hyvin ja nopeasti päiväkotiryhmiin. Päiväkodin kasvatushenkilöstöllä ja heidän toiminnallaan on merkittävä rooli maahanmuuttajalasten integroitumisessa päivähoitoon. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on auttaa lasta kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

4.1. Varhaiskasvatus päivähoitossa

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen hyvinvointi toimii pohjana viihtymiselle, oppimiselle sekä kehittymiselle. Varhaiskasvatuspalvelujen keskeisimpiä järjestämispaikkoja ovat päiväkodit. (Stakes 2005, 11, 15.) Lasten päivähoitosta annetun lain (1973) mukaan päivähoitolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitona.

Varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämää, valvomaa ja tukemaa. Varhaiskasvatuksen perustana on kasvatustieteelliseen sekä monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen perustuva näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista, vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistoimintaa, jossa keskeinen merkitys on lapsen omaehtoisella leikillä. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyössä toteutettavaa kasvatustehtävää. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusvastuu lisäksi paras oman lapsensa tuntemus. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on yhdistää vanhempien asiantuntemus ja

tieto lapsesta sekä kasvattajan ammatillinen osaaminen, tieto ja kokemukset lapsen hyvinvointia palvelevalla tavalla. Henkilöstöllä on lisäksi vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön luomisesta ja kehittämisestä. Kasvatuskumppanuus koskee kaikkia päivähoidon asiakasperheitä, mutta kasvatuskumppanuus on erityisen tärkeää, kun lapsella ilmenee erityisen tuen tarvetta. Yhteisen kasvatustehtävän tulee muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Stakes 2005, 11, 15, 31.)

Laadun indikaattorit, jotka kannustavat lasten kasvua ja oppimista paremmissa olosuhteissa ovat esimerkiksi pienet ryhmäkoot ja pätevä kasvatushenkilökunta. Lisäksi kasvattajan ja lapsen välinen positiivinen vuorovaikutus, vanhempien osallistuminen, ja kattavat tukipalvelut kuten terveydenhuolto, edistävät parempien olosuhteiden syntymistä. Maahanmuuttajalapsen kohtaavat moninkertaisia riskitekijöitä, joten laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistuminen on erityisen hyödyllistä heille. (Matthews & Ewen 2006, 1.)

Varhaiskasvatuksessa luodaan edellytyksiä hyvälle yhteiskunnalle ja yhteisen maailman muodostumiselle. Varhaiskasvatuksessa on olennaista, että lapsi oppii suhtautumaan myönteisesti itseensä, toisiin ihmisiin sekä erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin. Jokaisen lapsen tulisi oppia ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Varhaiskasvatuksessa tulee tukea lapsen ryhmässä ottamia sosiaalisia kontakteja. Varhaiskasvatukseen perustuu Suomessa yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin, joissa lapsen kulttuurinen tausta ja äidinkieli tulee ottaa huomioon. Lapsia kannustetaan tekemään omien edellytystensä mukaisesti omaa elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja. Tärkeää on kyetä oppia huolehtimaan itsestään ja läheisistään. (Stakes 2005, 13, 39.)

Sukupuolten asema voi vaihdella eri kulttuureissa, mutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa lähtökohdaksi on tasa-arvoisuus tyttöjen ja poikien välillä. Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä, mutta on tärkeää, että varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään. Lapsen kasvuympäristöstä saatua tietoa ja osaamista tulee hyödyntää. Varhaiskasvatuksessa tulee perehtyä lapsen omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan. Niitä tulee arvostaa ja niiden tulee näkyä varhaiskasvatuksen arkipäivässä. (Stakes 2005, 39–40.) Tällaisia asioita ovat esimerkiksi ruokailurajoitteet (Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 9).

4.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaavat toimintaa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu edistämään varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjaamaan varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä ja luomaan osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatusta sen kaikissa yhteiskunnan järjestämissä ja valvomissa toimintamuodoissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa valtakunnallisesti lasten oppimista ja kasvua edistävän kokonaisuuden. (Stakes 2005, 7–8.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi jokaisen Suomen kunnan tai useamman kunnan yhdessä, on laadittava oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka määrää perusteet kunnassa toteutettavalle varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunta arvioi varhaiskasvatuksen palvelujen toteuttamista ja konkretisoi omassa suunnitelmassaan varhaiskasvatuksen sisällöt ja toimintatavat eri toimintamuodoissa. Koska kunnat ovat erilaisia, on tärkeää, että jokaisessa kunnassa tarkennetaan varhaiskasvatuksen kuntakohtaiset strategiset linjaukset, jotka sitten otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (Stakes 2005, 7–9.)

Kunnissa voi lisäksi olla päiväkotiyksiköittäin laadittu varhaiskasvatussuunnitelma, jonka tekevät päiväkotiyksiköiden henkilöstö. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma on kunnan suunnitelmaa yksityiskohtaisempi, jossa esitetään yksikön varhaiskasvatuksen lähtökohdat sekä niiden toteutuminen arjen kasvatuskäytännöissä. Siinä kuvataan alueen tai yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. Myös eri palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet kirjataan yksikkökohtaiseen suunnitelmaan. (Stakes 2005, 9.)

Koiramäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnalliseen linjaukseen varhaiskasvatuksen perusteista sekä Vammalan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Päiväkodin suunnitelmaa on ollut laatimassa koko kasvatushenkilökunta ja sitä päivitetään tarpeen tullen. Päiväkodin toiminnan perustana on lapsilähtöisyys. Toimintavuoden sisältö koostuu erilaisista teemoista ja projekteista, joita suunnitellaan koko henkilöstön, työntekijöiden sekä lasten kanssa. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeä näkökulma toiminnassa. Päiväkodissa pidetään tärkeänä jatkuvaa omien työskente-

lytapojen arviointia ja kehittämistä sekä keskustelua kasvatuskäsitteistä ja sen toteutumisesta arjessa. (Koiramäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2006, 3.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät, että jokaiselle lapselle on tehtävä oma lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) lapsen aloittaessa päivähoidon. Lapsikohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa yhteen sovitetaan yksilöllinen ohjaus sekä varhaiskasvatus niin kasvatustoiminnan kuin kasvatusympäristönkin näkökulmasta. Jokaisen lapsen varhaiskasvatus perustuu päivähoidon henkilöstön sekä vanhempien yhdessä laatimaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelma laaditaan hoitosuhteen alussa ja sen tavoitteena on ottaa huomioon toiminnan järjestämisessä lapsen yksilöllisyys ja vanhempien näkemys. Näiden avulla turvataan lapselle parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. (Stakes 2005, 32–33; Jormakka 2014; Reunanen 2011.)

4.3 Monikulttuurisuus päivähoidossa

Yhdenvertaisuuslain mukaan (2004) ketään ei saa syrjiä muun muassa etnisen tai kansallisen alkuperän, kielen, kansalaisuuden, vakaumuksen tai uskonnon perusteella. Laki kotoutumisen edistämisestä (2010) koskee kaikkia maahanmuuttajia ja sen lähtökohtana on perusoikeuksien, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen. Perus- ja muiden julkisten palvelujen on sovellettava maahan muuttaneille kuntalaisille, koskien esimerkiksi maahanmuuttajalapsien oikeutta päivähoitoon.

Asetuksessa lasten päivähoidosta (1973) korostetaan maahanmuuttajalasten oman kielen ja kulttuurin tukemista kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen 30. artiklan mukaan vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla on oikeus puhua omaa kieltään ja noudattaa omaa elämäntapaansa (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Päiväkodissa monikulttuurisuutta tulisi käsitellä avoimesti. Lapselle on annettava mahdollisuus oppia uusia asioita hänen oman kulttuurinsa lähtökohdista käsin. (Stakes 2005, 39–40.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten osuus kunnallisessa päivähoidossa oli vuonna 2013 noin 15 600, joka on noin seitsemän prosenttia kaikista niistä lapsista, jotka ovat kunnan järjestämässä päivähoidossa. Maahanmuuttajataustaisten lasten prosentuaalinen osuus

kunnallisessa päivähoitossa on pysynyt vuoden 2010 tasolla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Vuonna 2010 maahanmuuttajataustaisten lasten määrä kunnallisessa päivähoitossa oli 12 000–12 500. Maahanmuuton aktiivinen lisääntyminen nostaa lukemaa tasaiseen tahtiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Päivähoito on maahanmuuttajalapsen kotoutumisen kannalta tärkeää, sillä se voi olla monelle maahan muuttaneelle ensikosketus suomalaiseen yhteiskuntaan ja uuteen kulttuuriin. Maahanmuuttajalapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Päivähoito tuo säännöllisyyttä uuteen kulttuuriin ja tukee maahanmuuttajalapsen omaa kulttuuria. Päivähoito auttaa tasapainoisessa kasvussa ja kehityksessä, ehkäisee syrjäytymistä, helpottaa integraatiota ja antaa mahdollisuuden erityiselle tai varhaiselle tuelle. Lisäksi päivähoito tukee kasvatuskumppanuudella vanhempien kasvatusta. (Stakes 2005, 39; Helsingin sosiaalivirasto 2009; Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 9; Matthews & Ewen 2006, 1.)

Yleisiä tavoitteita maahanmuuttajalasten päivähoitossa ovat muun muassa lapsen integroituminen suomalaiseen päivähoitoon, kouluvalmiuksien saavuttaminen ajallaan sekä lapsen oman identiteetin tukeminen. Tärkeitä tavoitteita ovat Suomen kielen oppiminen ja lapsen oman äidinkielen säilyttäminen. (Kurola ym. 2002.) Varhaiskasvatus on perustavanlaatuinen aika kielitaidon kehittämiseen. On tärkeää, että maahanmuuttajalapset tulevat ymmärretyiksi ja saavat ilmaista itseään. (International Migration 2013–2014, 51.)

Lapsen tullessa päivähoitoon ja uuteen kieliympäristöön hänen kotoutumistaan tuetaan auttamalla sopeutumaan päivähoitoon, tukemalla häntä tarpeen vaatiessa suomen kielen oppimisessa sekä tekemällä yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. Lapselle tehdään yhdessä vanhempien kanssa hoitosopimus ja henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joissa kotoutumisen näkökulmat otetaan huomioon. Suunnitelman tekemiseen voidaan varata tarvittaessa tulkki paikalle. Lapselle voidaan lisäksi tehdä erillinen kotoutumissuunnitelma, jos katsotaan sen olevan tarpeellista. Sastamalassa maahanmuuttajataustaiset lapset on tavoitteena sijoittaa päivähoitoon normaalipaikoille suomenkielisten lasten joukkoon ottaen kuitenkin huomioon kunkin lapsen yksilölliset erityistarpeet. (Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 9)

Lapsen lisäksi päivähoidon aloitusvaiheessa täytyy kiinnittää huomiota koko perheeseen. Kasvatushenkilöstön on tiedostettava, että jokaisella perheellä on omat tapansa ja arvonsa, joten tärkeää on aina keskustella perheen kanssa heidän käsityksistään. Vaikka yleistietämys eri kulttuureista auttaa yhteistyössä, perheet täytyy kuitenkin kohdata yksilöllisesti. Kasvatushenkilöstön olisi hyvä tietää perheen tavoista, kasvatuskäsityksistä ja toiveista päivähoitoa koskien. Perheen kohtaamisessa on hyvä muistaa, että varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät sekä päivähoidon arkiset käytännöt voivat olla vieraita eri kulttuureista tuleville perheille. Näistä asioista kannattaa kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti. Myös asioiden toistaminen ja kertaaminen voivat olla tarpeellista. (Kivijärvi 2011, 249.) Päiväkodilla on tärkeä rooli tukea koko perheen kotoutumista opastamalla mahdollisuuksien mukaan kunnan palveluihin ja suomalaiseen kulttuuriin (Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 9).

4.4 Integroituminen päivähoitoryhmään

Sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja päiväkotiin on iso askel maahanmuuttajalapsen kannalta. Sopeutumisessa voi olla erityisiä haasteita, joita luovat kahden kulttuurin ristipaineet ja oman identiteetin rakentaminen kahden kulttuurin välimaastossa. Valtakulttuurin ja normien sisäistäminen ei käy hetkessä, joten ammattitaitoisilla työntekijöillä on merkittävä rooli maahanmuuttajalapsen sopeutumisen ja integroitumisen kannalta päiväkodissa. Työntekijät vaikuttavat asenteillaan, taidoillaan, tietoisuudellaan ja toiminnallaan lapsen sopeutumiseen. Käytettävissä on erilaisia työvälineitä ja menetelmiä sopeutumisen avuksi. Kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu lapsen mennessä uuteen päivähoitopaikkaan sekä uuden kulttuurin sisään. (Nummela 2005; Kurola ym. 2002.) Sopeutumisen haasteet voivat näkyä esimerkiksi psyykkisenä oireiluna ja lisäksi sopeutumista voi hidastaa erityisen tuen tarpeet.

Maahanmuuttajalapset ovat alttiita kiusaamiselle, koska he edustavat vähemmistöjä. Kiusaaminen voi olla fyysistä, psyykkistä tai sanallista. Ulkopuolisuus tai vähäinen myönteinen kanssakäyminen muiden lasten kanssa ennustaa sopeutumiso ongelmia. Lasten välillä syntyvien ongelmien pitkittyessä riski syrjäytymiseen kasvaa tai se voi lisätä riskiä joutua kiusatuksi tai kiusaajaksi. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 4–6, 22.)

Ryhmäytymisellä tarkoitetaan ryhmän kehitysprosessia, jossa ryhmä saavuttaa tietynlaisen toimintakyvyn ja jossa ryhmän jäsenet löytävät oman paikkansa ryhmässä (Himberg & Jauhiainen 2000, 145). Päiväkotiryhmä on lapselle merkittävä ryhmä, jossa lapsi oppii toimimaan ryhmässä ja huomioimaan muut ryhmän jäsenet (Ikonen 2006, 149; Kurvinen, Neuvonen, Sivén, Vartiainen, Vilhunen & Vilén 2006, 463, 465). Varhaiskasvatuspalvelut ovat tärkeä osa lasten syrjäytymisen ehkäisyä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 15). Ryhmäytymisellä on lisäksi suuri merkitys maahanmuuttajalapsen itsetunnolle (Santala & Tranberg 2010, 29).

Ryhmäytymisen ja monikulttuurisen ohjauksen haasteena ovat kielelliset ongelmat sekä kulttuurierot. Maahanmuuttajalapset voivat oppia toisilta lapsilta kielellisiä taitoja, ja suomalaiset lapset oppivat hyväksymään erilaisuutta esimerkiksi leikkien, laulujen ja perinteiden avulla. Lapsilla ei ole ennakkoluuloja alun perin, vaan asenteet ja ennakkoluulot kehittyvät ympäristössä, joten vanhemmilla ja kasvattajilla on vastuu tässä asiassa. (Huuskonen 2013.) Varhaiskasvatuksen rakentuminen monikulttuuriseksi lähtee arvostavan ja hyväksyvän ilmapiirin luomisesta (Kivijärvi 2011, 254). Lapset suhtautuvat maahanmuuttajalapsiin luonnollisesti ja ymmärtäväisesti sekä saattavat ihailla erilaisuutta. Tutustumisleikkien avulla voidaan pyrkiä ryhmäyttämään lapsia. Lisäksi avoin ja rehellinen ilmapiiri ovat tärkeitä. Toisilta maahanmuuttajalapsilta saatu vertaistuki on tärkeää. (Santala & Tranberg 2010, 29.)

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä lukuisia menetelmiä ja toimintatapoja, jotka soveltuvat maahanmuuttajien kanssa työskentelemiseen. Apuna voidaan käyttää erilaisia työvälineitä kuten tulkkia, strukturoitua ohjelmaa, pienryhmiä sekä muita maahanmuuttajalasten kanssa soveltuvia menetelmiä. (Rautiainen 2005, 23; Kivijärvi 2011, 256.) Maahanmuuttajalasten S2-opetukseen soveltuvat hyvin joka päivä varhaiskasvatuksen kentillä käytössä olevat menetelmät. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi kuvat, laulut, pelit, lorut, sadut, kuvakirjat, sarjakuvat ja sadutus. (Nurmiakso & Välimäki 2011, 94; Kurola ym. 2002.) Maahanmuuttajalapsia voidaan tukea suomenkielisyyteen myös tukiviittomilla, elehtimällä, vertaisryhmien kaverisuhteilla, arjen toimintojen, sanojen ja esineiden nimeämisellä sekä puhumalla jotain toista kotikieltä (Kuusisto 2010, 84–86, 89–90).

Hyvä kulttuuritietoisuus ja tuntemus sekä ohjaussuhde ovat tärkeitä asioita maahanmuuttajalasten kanssa toimiessa (Taajamo & Puukari 2007, 13). Monikulttuuristen ohjauskompetenssien hallinnassa sekä kulttuurien välisessä ohjauksessa on tärkeää tietoisuus asiakkaan arvoista ja maailmankatsomuksesta sekä ohjaajan tietoisuus omista arvoistaan ja ennakkoluuloistaan. Lisäksi on hyvä tietää erilaisista interventioista ja niiden käytöstä ohjauksessa. (Rautiainen 2005, 26.)

4.5 Vuorovaikutuksen tukeminen

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan tässä tapauksessa kasvatushenkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen lisäämiseen ja tukemiseen voidaan käyttää monia menetelmiä. Yhtenä vuorovaikutuksen esimerkkinä on maahanmuuttajalapsen kielen kehityksen tukeminen. Kasvatushenkilöstö voi tukea lapsen kehitystä havainnoimalla lasta ja huomaamalla lapsen ilmeet, eleet, toiminnan, ääntelyn, sanojen tapailut ja sanat. Vuorovaikutuksen tukemista on osata tulkita lapsen ilmauksia ja vastata niihin. Lapsen reaktioista voi tarkistaa osuiko tulkintaehdotus oikeaan. (Martikainen 2007, 11.)

Koska leikki on lapselle luonteista, on se yksi hyvistä tavoista lisätä vuorovaikutussuhdetta. Leikin yleisiä tavoitteita ovat lasten leikkimisen tukeminen, sosiaalisuuden harjoittelu, yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen. Kasvattajan ja lapsen välistä leikkiä voi toteuttaa perushoitotilanteissa esimerkiksi loruja ja lauluja hyödyntäen. (Helenius & Mäntynen 2001, 142–143.) Vuorovaikutusta voi lisätä leikkimällä lapsen kanssa pieniä juonellisia leikkejä, jossa lapsi esimerkiksi syöttää leikisti aikuista tai nukkea. Kasvatushenkilöstön tehtävä on huolehtia siitä, että yhteiset hetket ovat leikkilisiä ja lapsen tahdissa eteneviä, jotta vuorovaikutuksen ilo säilyy uusien taitojen opeteltaessa. Tärkeää on nauttia yhdessä olemisesta ja hassuttelusta lapsen kanssa sekä vuorottelemalla ja iloitsemalla kommunikoinnin onnistumisesta. (Martikainen 2007, 11.) Vuorovaikutuksen tukemiseksi voidaan käyttää myös taiteen eri muotoja, musiikkia, kuvataiteita ja liikuntaa.

Maahanmuuttajalasten kanssa on tärkeää edistää suomen kieltä, mikäli he eivät sitä vielä osaa tai osaamisen taso on heikkoa. Kielen oppimista voi edesauttaa täydentämällä lapsen ilmauksia puhumalla; esimerkiksi lapsen osoittaessa varpaitaan pukemistilan-

teessa voidaan todeta, että ”laitetaan sukka jalkaan”. On tärkeää huolehtia, että lapsi ymmärtää ilmauksiensa täydentämisen tilanteen rikastuttamisena, eikä ilmauksen korjaamisena. Sanavarastojen kartuttamiseksi ja puheen ymmärtämisen tukemiseksi voidaan lapselle antaa pieniä tehtäviä, esimerkiksi pyytämällä näyttämään missä lamppu on tai antamaan kenkä. Lapselle on hyvä jutella lyhyin, selkein lausein ja vivahteikkain äänensävyin. Lasta tulee kannustaa ilmaisuun, sillä “tärkeintä ei ole, miten hän sanoo vaan mitä asiaa hänellä on”. (Martikainen 2007, 11.)

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa, mutta ne painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla ja niiden merkitys vaihtelee erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi mitä pienempi lapsi on, sitä suurempi osa kasvattajan ja lapsen vuorovaikutuksesta tapahtuu hoitotilanteissa. Hoitotilanteet ovat kuitenkin myös kasvatuksen ja ohjauksen tilanteita, joilla on merkitystä sekä lapsen yleiselle hyvinvoinnille että uuden oppimiselle. Varhaiskasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lasten tunteisiin ja tarpeisiin. (Stakes 2005, 15–16.)

Pienryhmät mahdollistavat paremman vuorovaikutuksen. Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. Tämän myötä lapsella on mahdollisuus saada aikuisesta kannattelevaa vuorovaikutusta silloin, kun lapsi sitä tarvitsee. Etuina pienryhmätoiminnassa ovat lapsen paremmat mahdollisuudet oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteisiin sopiviksi sekä tunnistamaan tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33.)

Päivähoidon alkaessa päivähoiton työntekijät alkavat rakentaa lapsen kanssa yhdessä yhteistä historiaansa ja tutustumaan toisiinsa. Kasvattaja ja lapsi joutuvat opettelemaan yhteiset keinot viestimiseen sekä vuorovaikutukseen. Ajan kuluessa kasvattaja oppiikin tuntemaan lapsen tarpeita sensitiivisemmin sekä hän osaa vastata tarpeisiin lapselle sopivalla tavalla. Näin lapselle syntyy kokemus turvallisuudesta ja siitä, että häntä ymmärretään, vaikkei yhteistä kieltä olisikaan. (Keskinen & Virjonen 2004, 134.)

5 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

Tässä teoriaosuudessa perehdymme opinnäytetyössä käytettyihin menetelmiin. Tutkimuksen menetelmäksi valikoitui toiminnallinen opinnäytetyö, tarkemmin kehittämispainotteinen opinnäytetyö, koska tavoitteena on saada konkreettinen opas päiväkodin henkilöstön käyttöön. Esittelemme menetelmistä haastattelun sekä teemahaastattelun, joista olemme saaneet ohjeita haastattelurungon ja haastatteluiden tekemiseen.

5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön sijasta voidaan käyttää termiä kehittämispainotteinen opinnäytetyö, silloin kun kehitetään työelämää (Lumme, Leinonen, Leino, Falenius & Sundqvist 2006; Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 23). Kehittämisessä on kyse aktiivisesta toiminnasta. Siinä niin ikään tavoitellaan kehittymistä, jolloin kehittymiselle annetaan jokin suunta. Tämä suunta on yhdestä tai useammasta näkökulmasta katsottuna tavoiteltava tai mahdollisesti positiivinen. Kehittämisen tavoitteena on yleensä muutos parempaan. (Heikkilä ym. 2008, 23.)

Ammatillisessa kentässä toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjeistäminen tai järjestäminen (Vilkka & Airaksinen 2003, 9; Lumme ym. 2006). Riippuen alasta, toiminnallinen opinnäytetyö voi olla ammatilliseen käytäntöön tarkoitettu ohjeistus, ohje tai opastus, esimerkiksi perehdyttämisopas, turvallisuusohjeistus tai ympäristöohjelma (Vilkka & Airaksinen 2003, 9). Kohderyhmän mukaisesti voidaan toiminnallinen opinnäytetyö toteuttaa joko vihkona, kansiona, kirjana, portfoliona, oppaana, kotisivuina tai cd-romina (Vilkka & Airaksinen 2003, 9; Lumme ym. 2006).

Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan toteuttaa jokin tapahtuma, joka voi olla esimerkiksi kansainvälisen kokouksen, messuosaston tai konferenssin järjestäminen. Vaihtoehtoisesti toteuttava tapahtuma voi olla näyttely. Aina toiminnallisessa opinnäytetyössä tuote, tapahtuma, opastus tai ohjeistus tehdään jollekin tai jonkun käytettäväksi. Näin toimitaan, koska tavoitteena on saada joitakin ihmisiä osallistumaan toimintaan tai ta-

pahtumaan. Oppaan tai ohjeistuksen avulla puolestaan selkiytetään toimintaa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 38.)

Toiminnallisissa opinnäytetöissä viestinnällisyyden ja visuaalisuuden avulla luodaan kokonaisilme, josta tavoiteltavat päämäärät ovat tunnistettavissa (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Teoreettinen viitekehys esitellään ja perustellaan sekä syntyvä tuotos pohjataan ammattiteorialle ja sen tuntemukselle. Opinnäytetyön tekijältä edellytetään tutkivaa ja kehittävää otetta sekä kriittistä ja pohtivaa suhtautumista omaan tekemiseen ja kirjoittamiseen. (Lumme ym. 2006.)

Opinnäytetyön tulee toiminnallisessa opinnäytetyössä koostua kahdesta osasta. Nämä kaksi osaa ovat produkti ja opinnäytetyön raportti. Produktista käytetään nimitystä toiminnallinen osuus. Opinnäytetyön raportissa on dokumentoitu sekä opinnäytetyön prosessi että tutkimusviestinnän keinoin tehty arviointi. (Lumme ym. 2006.) Lisäksi raportissa käsitellään opinnäytetyön tuloksena syntyvän tuotteen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51).

Haastattelua voidaan toiminnallisissa opinnäytetöissä käyttää tiedonkeruumenetelmänä. Haastattelun voi tehdä joko haastatteleamalla yhtä henkilöä tai tekemällä ryhmähaastattelun. Haastattelutapaan vaikuttaa se, millaista tietoa halutaan saada oman idean sisällöksi tai tueksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.) Me olemme valinneet haastattelun muodoksi teemahaastattelun, jonka valitun käytön perustelemme kappaleessa 5.3.

5.2 Haastattelu menetelmänä

Haastattelua on käytetty eniten kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja se on menetelmänä joustava (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205; Tuomi & Sarajärvi 2013). Se mahdollistaa suoran kielellisen vuorovaikutuksen haastateltavan kanssa. Haastattelu on siitä hyvä menetelmä, että usein haastatteluun vastaajiksi mietityt henkilöt saadaan haastatteluun vastaajiksi. Heidät voidaan usein tavoittaa tarpeen tullen jälkikäteen, mikäli aineiston täydentäminen tuntuu olevan tarpeen. (Hirsjärvi ym. 2009, 204, 206.)

Yksinkertaisimmillaan haastattelu tarkoittaa tilannetta, jossa haastattelija esittää kysymyksiä haastateltavalle (Eskola & Suoranta 2005, 85) ja haastateltava antaa sen tiedon, joka haastattelijalta puuttuu (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 22). Haastattelu tehdään yleensä yksilöhaastatteluna, jossa keskustelut ovat luontevia ja vapautuneita. Haastateltava nähdään tutkimustilanteessa subjektina, jolloin hän saa tuoda mahdollisimman vapaasti esille itseään koskevia asioita. Läpikäytävää aihetta on mahdollista käsitellä laajemmin, saatavia tietoja syventää ja vaikeita sekä arkoja aiheita tutkia. (Hirsjärvi ym. 2009, 205–206, 210.) Tärkeää on kuitenkin saada halutusta asiasta niin paljon tietoa kuin vain mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73).

Haastattelusta pitää sopia (Hirsjärvi ym. 2009, 211) ja se tulee suunnitella etukäteen (Eskola & Suoranta 2005, 85). Etukäteen tulee päättää haastattelun ajankohta, paikka, likimääräinen kesto ja haastatteluun tarvittava välineistö (Hirsjärvi & Hurme 2009, 73). Sopivia haastattelupaikkoja voivat olla esimerkiksi haastateltavan koti tai työpaikka, julkinen tila, koulu tai jokin vapaamuotoinen paikka kuten katu tai kahvila. Liian muodollinen tai virallinen tila, jossa haastateltava kokee itsensä epävarmaksi, ei ole hyvä haastattelupaikka. (Aaltola & Valli 2007, 28.)

Haastattelijan tehtävä on laittaa haastattelu alulle ja ohjata sitä. Haastattelija usein motivoi haastateltavaa ja pitää haastattelua yllä. Haastattelija tuntee oman roolinsa, jonka haastateltava oppii. Vastavuoroisesti haastateltava luottaa siihen, että hänen kertomiaan asioita käsitellään luottamuksellisesti. (Eskola & Suoranta 2005, 85.) Haastattelijalla on oikeus päättää kysymysten esittämisjärjestys. Hän voi toistaa kysymyksen, selventää ilmausten sanamuotoa, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73.) Haastattelija pyrkii välittämään kuvaa haastateltavan ajatuksista, kokemuksista, tunteista ja käsityksistä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 41).

5.3 Teemahaastattelu

Opinnäytetyömme produktina syntyvää opasta varten valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelulla kerätään Suomessa eniten aineistoa laadulliseen tutkimukseen (Aaltola & Valli 2007, 25). Opasta varten suunnatut haastat-

telut toteutimme yksilöhaastatteluna, jonka vuoksi teemahaastattelu oli sopiva menetelmä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63).

Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu. Se tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein hänen ehdoillaan. Tutkijan ja haastateltavien välillä säilyy kuitenkin vuorovaikutus. (Aaltola & Valli 2007, 25.) Teemahaastattelussa kiinnostus kohdentuu tutkittavan ilmiön perusluonteeseen ja -ominaisuuksiin sekä hypoteesien löytämiseen (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66). Tavoitteena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän tai tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75).

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, jota käytetään paljon kasvatustieteellisessä tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdistuu tiettyihin teemoihin (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48, 208) ja niihin liittyviin tarkentaviin kysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Teema-alueet ovat kaikille samat, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys saattaa puuttua. Keskustelua voidaan syventää niin pitkälle kuin haastateltavan edellytykset ja kiinnostus sallivat sekä tutkimusintressit edellyttävät. Haastattelijan tulisi kuitenkin välttää liiaksi omia kommentteja. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48, 67, 102, 208.)

Teemahaastattelu sopii käytettäväksi tilanteissa, joissa tutkittavaa asiaa ei tunneta hyvin ja tilanteissa, joissa käsitellään emotionaalisesti arkoja aiheita. Keskustella voidaan niistä asioista, joista haastateltavat eivät ole tottuneet puhumaan. (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. b.) Haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiä tilanteista korostetaan. Ihmisten tulkinnat asioista sekä heidän asioille antamat merkitykset muodostuvat keskeisiksi. Merkitykset syntyvät vuorovaikutuksen aikana. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.)

Tyypillistä teemahaastattelulle on haastatteluiden tallentaminen. Haastattelu etenee nopeasti ja ilman katkoja. Olennaiset asiat kommunikaatiotapahtumasta, kuten vivahteet ja johdattelut, säilyvät, kun haastattelu tallennetaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 92.) Teemahaastattelun aineisto litteroidaan eli kirjoitetaan sanasta sanaan (Aaltola & Valli 2007, 41). Saatava aineisto on usein runsas (Hirsjärvi & Hurme 2009, 135) ja litterointi

työläs. Arvioidaan, että yhden haastattelun purkamiseen kuluu usein yksi päivä; mitä tarkempi litterointi tehdään, sitä enemmän se vie aikaa.

Litterointi tehdään suunnitellun analyysin mukaisesti. Aineiston analysointi tehdään yleensä joko teemoittamalla tai tyypittelemällä. Teemoittamisessa aineistoa jäsennetään teemojen mukaan, jonka jälkeen se pelkistetään. Tyypittelyssä on taas kyse erilaisien tyyppikuvausten konstruoinnista aineistosta. Totuus kuitenkin on, että temahaastattelussa aineiston analyysi ei tunnu niin vaikealta kuin yleensä muissa laadullisen aineiston menetelmissä, koska aineisto voidaan järjestää litteroinnin jälkeen uudestaan teemoittain. Aina yhden teeman alla on jokaisen haastateltavan vastaus. Tehdyn teemoittelun jälkeen aineiston analysointi käy sujuvasti. (Aaltola & Valli 2007, 41–42.)

6 OPPAAN TOTEUTUS

Tässä osuudessa kerromme tarkemmin opinnäytetyön produktin eli oppaan suunnittelusta, tekemisestä, sisällöstä sekä haastatteluista opasta varten. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina ja ne litteroitiin. Niiden pohjalta tehtiin yhteenvedot jokaisesta kysymyksestä. Oppaan sisältöä lähdettiin kokoamaan haastatteluista saatujen vastausten perusteella. Haastateltavia ei mainita tekstin yhteydessä nimellä yksityisyyden suojaamiseksi, vaan heihin viitataan nimellä “Haastateltava” ja numero haastattelujärjestyksen mukaan. Opinnäytetyön tekijöillä on hallussaan kaikki äänitetyt haastattelut ja tiedossa haastateltavat kunkin viittauksen takana. Oppaan tarkoituksena on, että se olisi käytännönläheinen, jotta siitä olisi eniten hyötyä juuri Koiramäen päiväkodille. Valmis opas toimitettiin Koiramäen päiväkotiin sekä tulostettuna että sähköisenä versiona.

6.1 Oppaan tekeminen ja prosessin kuvaus

Oppaan tekeminen alkoi oppaan sisältöön liittyvien teemahaastattelukysymysten suunnittelulla. Jaoimme kysymykset kahteen pääteemaan: päiväkodin käytännöt ja oppaan sisältö. Päiväkodin käytännöt -teeman jaoimme vielä kahteen osaan: lapset ja perheet. (LIITE 1.) Hyväksytimme suunnitellun teemahaastattelurungon opinnäytetyön ohjaajallamme, jonka jälkeen se muotoutui nykyisenlaiseksi.

Toinen opinnäytetyömme parista haastatteli Koiramäen päiväkodin henkilökuntaa. Haastattelut tehtiin Koiramäen päiväkodin tiloissa toukokuussa 2014 ja niissä meni yhteensä kaksi päivää. Saimme kymmenen haastateltavaa, jotka olivat koulutukseltaan lastentarhanopettajia, lastenhoitajia ja avustajia. Vain muutamaa työntekijää emme saaneet haastateltaviksi. Haastateltaville esitettiin yhteensä kaksitoista kysymystä. Kysyimme pohjatietoa maahanmuuttajien kanssa toimimiseen sekä toiveita opasta varten. Haastattelujen tarkoitus oli selvittää Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstön näkemyksiä siitä, minkälaiset ovat heidän valmiutensa ja osaamisensa, kun monikulttuurinen lapsi aloittaa päivähoiton ryhmässä.

Nauhoitetut haastattelut litteroitiin, jotta vastausten analysointi helpottuisi. Molemmat osallistuivat litterointien tekoon. Haastattelujen yhteenvedot koottiin litteroitujen vastausten perusteella ja niiden pohjalta alkoi oppaan sisällön suunnittelu. Päiväkodin kasvatushenkilöstö oli tärkeässä osassa opinnäytetyötä ajatellen. Heiltä saimme arvokasta tietoa siitä, mitä he osaavat ja mihin asioihin he kaipaavat lisää tietoa. Kysyimme heiltä myös, mitä opinnäytetyön lopputuloksena syntyvän oppaan tulisi sisältää. Näiden vastausten pohjalta osasimme kerätä tietoa, jota mahdollisesti oppaassa tarvittaisiin.

Teimme Google Drive -pilvipalveluun alustan, johon aloimme ideoida ja hahmottaa oppaan sisältöä haastatteluista saatujen vastausten perusteella. Google Drive -pilvipalvelussa työskenteleminen kävi jouhevasti, koska molemmat näkivät reaaliajassa, mitä toinen on oppaan sisällöksi ideoinut. Lisäksi käytimme yhteydenpidossa Skype-videopuheluita sekä puhelimen pikaviestisovellusta, WhatsAppia, jonka välityksellä kerroimme toiselle, miten oppaan tekeminen on omalla kohdalla edistynyt ja mitä olemme saaneet siihen kirjoitettua.

Toimeksiantajan on hyvä antaa tutustua produktin luonnokseen ja pyytää siitä palautetta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 129). Lähetimme oppaan sähköpostitse Koiramäen päiväkotiin henkilökunnan kommentoitavaksi. Pyysimme heitä antamaan mielipiteensä oppaasta. Saimme Koiramäen päiväkodin henkilökunnalta aika niukasti palautetta oppaasta. Moni oli ollut kuitenkin tyytyväinen oppaaseen. Meitä pyydettiin vielä esittelemään oppaassa lyhyesti uskontoja. Saimme myös paremman ohjeen tulkkipalveluiden tilaamiseen. Näiden kommenttien perusteella muokkasimme opasta lopulliseen muotoonsa.

6.2 Haastatteluiden yhteenveto

6.2.1 Haastateltavien ajatuksia lasten huomioonottamisessa

Haastateltavien mielestä maahanmuuttajalapsen voitaisiin ottaa päiväkodin varhaiskasvatuksessa huomioon kulttuurin, kielen ja kuvien kautta (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3 & Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 9, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Kulttuureista mainitaan, että kulttuuriset erot tulisi ottaa huomioon ja mennä lapsen kulttuurin ehdoilla, soveltaen sitä päivä-

kodin arkeen (Haastateltava 1 & Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 9, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Toimintaa suunniteltaessa maahanmuuttajalapsen on otettava huomioon kieliongelmiensa takia (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Haastattelussa tuotiin esille, että on hyvä varmistaa maahanmuuttajalapsen ymmärrys siitä, mitä tehdään (Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Suomalaisille lapsille voitaisiin kertoa, miksi maahanmuuttajalapsi ei välttämättä ymmärrä suomea (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Lisäksi kehuja ja muita sen tapaisia tulisi muuttaa maahanmuuttajalapsille soveltuviksi (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Kuvien avulla voidaan helpommin kommunikoida suomea osaamattomien maahanmuuttajalasten kanssa (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

Ennen päivähoiton aloitusta ja päivähoiton aloitusvaiheessa kasvatushenkilöstö tutustuu maahanmuuttajalapsen taustoihin sekä kulttuuriin. Kasvatushenkilöstön tehtävä on luoda turvallisuuden tunne lapselle. (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Ainakin yhden turvallisen aikuisen tulisi olla läsnä maahanmuuttajalapsen päivän toimissa (Haastateltava 8 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Kohtaaminen ja kieli näyttävät muodostuneen haastattelujen perusteella tärkeäksi (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3 & Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8 & Haastateltava 9, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Tärkeäksi koetaan saada tietoa maahanmuuttajalapsen suomen kielen taidosta (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Päivähoitossa voidaan varautua tarvittaessa tulkkipalveluiden käyttöön (Haastateltava 1 & Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Toiminnan suunnittelussa korostetaan puhumisen selkeyttä ja maahanmuuttajalasten huomioon ottamista (Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Sanastokirjoja kerrotaan käytettävän niiden lasten kanssa, jotka oppivat puhumaan vähän suomea. Nii-

den avulla opetellaan perusasioita. (Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

Päiväkodissa käytetään maahanmuuttajalasten kanssa samanlaisia menetelmiä kuin muidenkin lasten kanssa. Käytössä ovat vuorovaikutus, kuvat ja erilaiset apuvälineet. (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Arjessa kasvatushenkilöstö kannustaa maahanmuuttajalapsia sekä pyrkii tulemaan ymmärretyiksi heidän kanssaan puolin ja toisin. Kuvien käyttöä suositaan. Ne mietitään ja valmistellaan perustilanteita varten. Ruokailussa on apuna kuvitettu ruokailualusta. (Haastateltava 2 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Myös piktokuvia käytetään paljon (Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Vuorovaikutusta voidaan lisätä pienryhmien avulla. Lapset integroidaan päiväkotiin pienryhmätoiminnan avulla (Haastateltava 1, Haastateltava 2 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Pienryhmätoiminnassa maahanmuuttajalapset saavat riittävästi huomiota (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014) ja siihen jokainen lapsi pääsee helpoiten mukaan (Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Lapsen siirtyessä esikouluun/peruskouluun pidetään siirtopalaveri, jossa annetaan tietoa maahanmuuttajalapsen kehityksestä. Siirrossa kasvatushenkilöstö ottaa kulttuurin huomioon ja pitää huolen siitä, että maahanmuuttajalasten perheet ymmärtävät esille tuodut asiat. (Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

6.2.2 Perheiden huomioonottaminen

Suurin osa haastateltavista ei tunne niitä kulttuuritaustoja, joista maahanmuuttajaperheet heille tulevat (Haastateltava 2, Haastateltava 3 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Joidenkin kulttuurien taustoja kuitenkin tunnetaan, esimerkiksi virolaisen perheen kulttuuri tunnetaan hyvin (Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

Maahanmuuttajalasten perheet tulee ottaa huomioon ja kohdata samalla lailla kuin muutkin perheet. Maahanmuuttajaperheet tulisi aktivoida mukaan toimintoihin ja heille tulisi jakaa ymmärrettävää ja selkeää tietoa. Asiat tulisi esittää heille lyhyesti ja ytimekkäästi. (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Haastattelussa tuli ilmi, että tulkkeja saisi olla enemmän käytettävissä ja niitä tulisi olla mahdollisuus käyttää paljon enemmän (Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

Ennen päivähoiton aloitusta ja päivähoiton aloitusvaiheessa kasvatushenkilöstö tutustuu maahanmuuttajaperheen taustoihin ja maahanmuuttajaperheet tutustuvat päiväkotiin. Lisäksi kasvatushenkilöstö keskustelee maahanmuuttajaperheiden kanssa. Päivähoiton aloitusvaiheessa maahanmuuttajalapsen perheen kanssa keskustellaan perhettä koskettavista päiväkotiasioista ja varmistetaan, että perhe ymmärtää asiat. (Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, Haastateltava 8, Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

Maahanmuuttajaperheiden kulttuuria ja uskonnollista vakaumusta tulee kunnioittaa (Haastateltava 2 & Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Perheen käytännöt ja tavat otetaan huomioon päiväkodin arjessa (Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Kasvatushenkilöstön tulee suhtautua avarakatseisesti, eivätkä ennakkoluulot saa vaikuttaa työhön (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Kasvatushenkilös-

tön tehtävä on huolehtia vuorovaikutussuhteistaan kaikkien asiakkaidensa kanssa (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

6.2.3 Toiveita oppaan sisällöksi

Maahanmuuttajalasten ja -perheiden kanssa työskennellessä tarvitaan tietoa heidän kulttuuristaan, kuten tavoista, käytännöistä, arvoista ja arvomaailmoista. Esille nousevat kulttuurierot, mitä kieltä lapsi ja perhe puhuvat, osaako lapsi puhua suomea ja mikä on suomen kielen taso. (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Koetaan, että olisi hyvä tietää niistä kulttuurin tavoista ja säännöistä, joita päiväkodissa tulisi kunnioittaa ja ottaa huomioon (Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Joidenkin maiden kulttuuriin kuuluu miehen hallitsevuus perheessä (Haastateltava 1 & Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014) ja useaan kulttuuriin saattaa kuulua lasten ruumiillinen kuritus, mikä ei tietenkään Suomessa ole sallittua (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Kasvatushenkilöstöltä vaaditaan rohkeutta puuttua sellaisiin perheessä tapahtuviin tilanteisiin, jotka eivät ole Suomen lakien mukaisia.

Kulttuuriin kuuluvista tavoista ja niistä asioista, joita päiväkodissa tulisi ottaa huomioon, saadaan kysymällä maahanmuuttajalasten vanhemmilta. Syksyisin käydään henkilökohtaisia keskusteluja, joissa päivitetään lapsen tietoja ja tarpeita sekä asioita, jotka heidän kulttuurissaan ja perheessä ovat tärkeitä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014.) Kulttuureista kerrotaan saatavan helposti tietoa internetistä (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

Haastateltavia näyttäisivät mietityttävän uskonnolliset erot; mikä on niiden vaikutus lapsen elämään, onko hänen mahdollista osallistua päiväkodin uskonnollisiin tilaisuuksiin tai tapahtumiin ja vaikuttaako uskonto ruokailuihin (Haastateltava 3 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Perheen taustoista ollaan kiinnostuneita, kuten siitä, mistä maasta he tulevat ja mikä on syy siihen, että he muuttavat Suomeen. Olisi hyvä tietää, mikäli perheellä on ollut lähtömaassa mahdollisia traumatisoivia asioita,

joilla saattaa olla vaikutusta lapseen. (Haastateltava 7 & Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

Suurin osa haastateltavista piti kulttuurien esittelyjä oppaassa hyvänä ajatuksena. Esittelyjen toivottiin olevan lyhyitä ja sisältävän vain tärkeimpiä asioita. (Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3, Haastateltava 4 & Haastateltava 5, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 9, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Esittelyjä toivottiin ainakin yleisimmistä maista ja kulttuureista, joista lapsia on tullut, kuten itänaapurista (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Lisäksi kulttuurien esittelyissä voisi olla tietoa tavoista, uskonnosta, ruokatavoista ja tottumuksista (Haastateltava 4, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Oppaaseen toivottiin vinkkejä mahdollisiin internet-sivustoihin, joista tietoa voisi löytää (Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Menetelmien esittelyistä maahanmuuttajalasten kanssa toimimiseen haastateltavat toivoivat esimerkiksi internetlähteitä, joista voisi käydä etsimässä keinoja, tietoa ja käytännön menetelmiä (Haastateltava 1, Haastateltava 5 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Internet-sivustojen löytyessä ei näitä menetelmiä kuitenkaan tarvitsisi kirjoittaa sen kummemmin oppaaseen auki (Haastateltava 1 & Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Osa haastateltavista näki hyvänä, että opas sisältäisi esittelyjä hyväksi todetuista menetelmistä (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 9 & Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Menetelmiä voisi olla kielen tukemiseen ja ryhmään integroimiseen (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014). Myös mahdolliset kirjavinkit olivat toivottuja (Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

Toisaalta osa haastateltavista ei kokenut tarpeelliseksi esitellä kielen tukemisen menetelmiä. Arkea elämällä ja maalaisjärjellä voi hyvin auttaa tukemaan kielen oppimista. Kielen tukemisessa on tärkeää puhua rauhallisesti ja selkeästi sekä katsoa silmiin. Lisäksi käytetään paljon kieltä ja nimetään asioita. Mahdollista on käyttää samoja menetelmiä kuin pienten lasten kanssa. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014.) Kieliongelmiensa ilmaantuessa voidaan hyödyntää sanakirjaa (Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Lapsille, jotka osaavat jo lukea omaa äidinkieltään, voisi olla hyvä vaihtoehto, että piktokuvien vieressä lukisi lapsen omalla äidinkielellä kuvan tarkoitus ja sanojen ääntämisohje. Sanojen etsiminen sanakirjasta vie aikaa ja hankaloittaa suurten ryhmien arkea. Jos kyseessä on vähänkin arempi maahanmuuttajalapsi, niin lapsi voi kokea tilanteen ahdistavana, että ”aina on joku täti repimässä kädestä, että nyt mennään tonne ja tonne” tai annetaan lautanen eteen, missä voi olla lapselle täysin vierasta ruokaa ja käsketään sitä maistamaan. Sanastojen avulla voisi lapselle kertoa hänen omalla kielellään, esimerkiksi mitä ruoka sisältää. Se voisi lisätä turvallisuuden tunnetta lapselle. (Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

Haastateltavat uskoivat, että faktat, jotka liittyvät selkeästi johonkin tiettyyn maahan ja kulttuuriin, eivät välttämättä ole kaikilla muistissa. Siksi he toivoivat, että ne tuotaisiin oppaassa esille. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.) Opasta voitaisiin ajatella kokonaisuutena, josta sellainen henkilö, joka ei ole aiemmin tehnyt töitä maahanmuuttajien parissa, voisi saada aiheesta tietoa. Opas voisi sisältää kaikkea sitä tietoa, mikä vaikuttaa työhön, kun maahanmuuttajataustainen lapsi saapuu päiväkotiin. Lisäksi opas antaisi nopean katsauksen itselle ja tarvittaviin asioihin voisi perehtyä tarkemmin yleissilmäyksen jälkeen. Opas voisi sisältää avartavia esimerkkejä, joita työssä voisi hyödyntää. Näitä ovat muun muassa erilaisten menetelmien esittelyt. (Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014.)

Oppaan toivottiin sisältävän yhteistyötahojen, kuten tulkkipalveluiden tietoja (Haastateltava 4, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 8, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Se kuitenkin koettiin hieman hankalaksi, koska kaupunki järjestää hyvin pitkälti tulkkauspalvelut, eikä niihin voi oikein itse vaikuttaa (Haastateltava 7, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014). Tulkkauspalveluja pidetään muutenkin ongelmallisena, sillä yksi haastateltava kertoi, että ei tietäisi siltä istumalta, mistä tulkkipalveluja lähtisi tilaamaan ja kysymään tai että mistä saadaan ”sen ja sen kielistä” tulkkia (Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonanto 23.5.2014).

Oppaan toivottiin olevan ”käytännön ohjekirja” tai ”käsikirjatyypinen”, josta löytyisi apua, vinkkejä ja materiaalitietoa, kuten kirjallisuutta ja internetlähteitä (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014; Haastateltava 10, henkilökohtainen tiedonan-

to 23.5.2014). Kieliongelma nousi esille ja arkuus käyttää esimerkiksi englantia kommunikointiin. Käännökset yleisimpiin sanoihin voisivat olla hyviä. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014.) Koska perheen kohtaaminen ja päivähoiton aloitus ovat tärkeitä aiheita, pyydettiin niistä hieman tietoa oppaaseen, kuten mitä ottaa huomioon ja mitä pitää järjestää, jotta päästäisiin hyvin alkuun ja siitä sitten jatkamaan (Haastateltava 6, henkilökohtainen tiedonanto 22.5.2014).

6.3 Oppaan sisältö ja rakenne

Monikulttuurisuus päivähoiton arjessa – opas maahanmuuttajataustaisten lasten vastaanottamiseen päiväkodissa koostuu kansilehdestä, sisällysluettelosta, esipuheesta ja eri kategorioista. Oppaassa on paljon linkkivinkkejä, jotka ovat jaoteltuina eri otsikoiden alle. Näin halutut asiat löytyvät oppaasta kätevimmin ja helpoiten. On hyvä huomata, että esimerkiksi oppaan sisältämiä vinkkejä ja menetelmiä voi soveltaa lasten kanssa tehtävään työhön lapsen taustoista riippumatta.

Oppaaseen olemme kirjoittaneet tekstiä, joka on luonteeltaan kohderyhmää puhuttelevaa sekä sisällön kannalta katsottuna tarkoituksenmukaista kirjoitustyyliä. Olemme ottaneet huomioon kohderyhmän iän, aseman ja heidän tietämyksen aiheesta, mutta myös produktin käyttötarkoituksen ja erityisluonteen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 129.) Oppaan graafisen ilmeen suunnittelussa ja toteutuksessa saimme apua mainosalalla työskennelleeltä Antti-Jussi Tolppaselta. Graafinen suunnittelu aloitettiin, kun oppaan sisältö oli valmis. Pidimme tärkeänä, että opas on selkeä, mutta mielenkiintoinen.

Haastatteluista saatujen vastausten perusteella suurin osa halusi saada tietoa eri kulttuureista lyhyesti oppaaseen. Tästä syystä esittelimme oppaassa joitakin yleisempiä eri maiden ja maanosien kulttuureita, joista maahanmuuttajat tulevat. Kulttuureista esittelimme muun muassa virolaisen, venäläisen, somalialaisen ja arabialaisen kulttuurin. Esittelyissä on kerrottu esimerkiksi maiden tapoja, uskomuksia ja arvoja. Erilaisista kulttuureista tulevien tavat, perinteet, uskonnolliset tai moraaliset käsitykset voivat olla hyvinkin erilaisia. Kulttuuriset tavat voivat vaihdella myös maan sisällä alueittain. Kulttuurien esittelyjä ei voida pitää siis yleispätevinä koskien kaikkia ihmisiä, mutta niissä on haluttu esitellä sellaisia tapoja ja asioita, mitkä ovat tyypillisiä suurelle osalle.

Halusimme oppaassa esitellä vinkkejä päiväkodin kasvatushenkilöstölle siitä, kuinka he voisivat parhaiten tukea maahanmuuttajalapsia ja heidän perheitään. Vinkit on kerätty eri lähteistä sekä haastatteluista. Vinkkejä, kuinka helpottaa ryhmään sopeutumista, keräsimme päivähoidon aloitusvaiheeseen, päiväkodin toimintaan sekä päivähoidon ja vanhempien yhteistyöhön. Lisäksi kasvatushenkilöstölle kerättiin vinkkejä toimintaan.

Menetelmiä esittelimme vain pintapuolisesti, sillä niiden tarkempaa esittelyä ei koettu kovin tärkeäksi haastatteluissa. Tästä syystä kerromme menetelmistä vain vinkkejä, joista voi halutessaan ja tarvittaessa etsiä lisätietoa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä lukuisia menetelmiä ja toimintatapoja, jotka soveltuvat maahanmuuttajien kanssa työskentelemiseen niin kielen oppimisen kuin vuorovaikutuksen tukemiseksi. Näiden lisäksi esiteltiin menetelmiä uuteen kulttuurin tutustumiseen.

Monet haastateltavista toivoivat selvyyttä tulkkipalveluiden saatavuuteen. Lähetimme päiväkodin johtajalle kysymyksen, miten heillä toimitaan tulkkien tarpeen esiintyessä ja vastauksen perusteella lisäsimme ohjeet oppaaseen. On tärkeää muistuttaa, että lasta, hänen perheenjäsentään, ystävää tai sukulaista ei saa käyttää tulkkina.

Oppaan toivottiin sisältävän linkkejä eri internet-sivustoille. Näin olemmekin koostaneet useita lähteitä, mistä arvelimme olevan hyötyä maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä kanssa toimimiseen. Vinkkejä on lisätty jokaiseen aihepiiriin. Lisäksi toivottiin kirjavinkkejä ja niitäkin listasimme oppaaseen. Oppaan lopusta löytyy kaikki oppaassa käytetyt lähteet.

7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA JA POHDINTAA

Pohdintaosuus on jaettu sekä työstä heräävien ajatusten pohdintaan ja johtopäätöksiin että itse opinnäytetyöprosessista esille nouseviin ajatuksiin. Tässä osuudessa arvioimme opinnäytetyön prosessin sekä produktion onnistumista. Lisäksi tuomme esille opinnäytetyöprosessin aikana kohtaamiimme haasteita sekä asioita, mitkä edesauttoivat onnistumisessa. Aloitamme luvun eettisyyden, luotettavuuden ja riskien pohdinnalla.

7.1 Pohdintaa työn eettisyydestä, luotettavuudesta ja riskeistä

Ennen opinnäytetyön kirjoittamisen aloittamista mieleemme tuli seuraavia ajatuksia liittyen riskeihin. Koiramäen päiväkotiin tehtävistä teemahaastatteluista pohdimme, kuinka paljon saamme haastateltavia ja suostuuko kukaan päiväkodin kasvatushenkilöstöstä haastatteluun. Mietimme haastattelijoiden määrästä, että mikäli saamme kaksi haastateltavaa, saattaa heidän näkemyksensä asioihin olla aivan eri kuin useamman haastateltavan. Kahden haastateltavan vastauksista ei välttämättä tule selkeästi näkyviin, mitä he haluaisivat oppaaseen sisällytettävän ja mikä on heidän yhteinen kantansa esitettyihin haastattelukysymyksiin. Pohdimme, että saadessamme useamman haastateltavan vältyisimme mahdollisesti epäluotettavilta vastauksilta. Eettisyyteen kuitenkin kuuluu, että ihmisillä on oikeus päättää, haluavatko he osallistua kehittämistoimintaan (Heikkilä ym. 2008, 45). Riski ohitettiin, sillä saimme yhteensä kymmenen haastateltavaa.

Pohdimme, voidaanko valmista opasta hyödyntää kaikkialta saapuviin ja eri taustaisiin lapsiin ja onko työtä mahdollisuutta hyödyntää muualla. Esille nousivat myös kysymykset, että ilmeneekö päiväkodissa rasistisuutta ja vastaako kasvatushenkilöstö rehellisesti annettuihin kysymyksiin. Työntekijöiden vastausten luotettavuuden ja eettisyyden arvioinnissa ei tullut esille ennakkoluuloja eri kulttuureja kohtaan. Työntekijöiden vastauksista ilmeni vain ne asiat, miten he ovat työskennelleet maahanmuuttajien parissa heidän päiväkotinsa käytäntöjen pohjalta.

Työssämme emme halua asettaa maahanmuuttajia eriarvoiseen asemaan valtaväestöön nähden. Riskinä oli, että kulttuurien esittelyt lisäisivät stereotyyppistä ajattelua kohde-ryhmän keskuudessa, joten muistutamme oppaassa ottamaan perheet huomioon yksilöllisinä. Työ maahanmuuttajien kanssa on kuitenkin hieman erilaista ja se vaatii taitoa toimia muidenkin kuin oman kulttuurin parissa. Eri kulttuureista tulevien ihmisten kohtaaminen vaatii varhaiskasvatuksessa osaamista ja etenkin kieliongelmat voivat vaatia työntekijältä erityistaitoja. Kotoutuminen on erittäin tärkeää maahanmuuttajille ja oppaan avulla pyrimme edesauttamaan kasvatushenkilöstön työtä maahanmuuttajien kotouttamiseksi. Monikulttuurisuuden käsitteleminen varhaiskasvatuksessa antaa kasvatushenkilöstölle tilaisuuden tarkastella omia arvojaan ja käsityksiään monikulttuurisuudesta. Muita kulttuureja tulee kunnioittaa. Maahanmuuttajalapsi ja hänen perheensä tulee ottaa hyväksyen ja arvostaen vastaan riippumatta kulttuurisista tai muista lähtökohdista. Kasvatushenkilöstön olisi hyvä laajentaa tietämystään aiheesta, esimerkiksi monikulttuurisuuden ilmenemisestä käytännön kasvatustyössä. Varhaiskasvatuksessa olisi hyvä pohtia oman työyhteisön monikulttuurista kasvatusta kriittisesti.

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on luotettava silloin, kun tutkimuksen tulkittu materiaali ja tutkimuskohde sopivat yhteen, eikä teorianmuodostukseen ole päässyt vaikuttamaan satunnaiset tai epäolennaiset tekijät (Vilkkä 2005, 158). Tutkimuskohteemme liittyi maahanmuuttajalapsiin ja heidän vastaanottamiseen sekä integroimiseen Koiramäen päiväkotiin. Haastateltavien vastaukset käsittelivät juuri näitä aiheita. Vastaukset olivat siten yhteneväisiä tutkimuskohteemme kanssa. Kaikki aineistoon kuuluvat osat tulee käydä läpi (Heikkilä ym. 2008, 45). Kaikilta haastateltavilta ei löytynyt vastausta kysytyihin kysymyksiin, joten saadut tiedot jäivät joiltakin osin hieman suppeaksi. Lisäksi nauhoitettuja haastatteluita häiritsivät päiväkodista lähtevät taustääänet, kuten lasten ja työntekijöiden äänet sekä ovien kolahdukset, joten joitakin sanoja emme pystyneet litteroinnin yhteydessä kuulemaan. Haastatteluista kuulimme kuitenkin työmme kannalta oleelliset asiat.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voida erottaa toisistaan. Tutkimuksessaan tutkija on keskeinen tutkimusväline, ja luotettavuuden kriteerinä pidetäänkin itse tutkijaa. (Eskola & Suoranta 2005, 208, 210.) Tutkimuksessa tehdyt teot, valinnat ja ratkaisut ovat arvioinnin kohteena. Tutkija arvioi tutkimuksensa luotettavuutta aina niiden valintojen kohdalla, joita hän tekee. Luotetta-

vuutta arvioidaan joka hetki niin suhteessa analyysitapaan, tutkimiseen, teoriaan, tutkimusaineiston ryhmittelyyn, tulkintaan, luokitteluun ja johtopäätöksiin. (Vilkkä 2005, 158–159.)

Tutkijan tulee voida kuvata ja perustella tutkimustekstissään muun muassa seuraavia asioita: mistä valintojen joukosta valinta tehdään, mitä nämä ratkaisut olivat ja miten hän on lopullisiin ratkaisuihin päätenyt sekä arvioida ratkaisujen tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta tavoitteita ajatellen (Vilkkä 2005, 159). Tietolähteet valitaan sen mukaisesti, mihin kysymyksiin tai käytännön ongelmiin on tarkoitus saada vastauksia. Kehittämistoiminnassa on syytä arvioida, mikä on lähteiden luotettavuus ja eettisyys. Perusteellisesti toteutettu lähdekritiikki, kun tuo lisää eettistä turvallisuutta. (Heikkilä ym. 2008, 44.)

Opinnäytetyössä tekemiämme valintoja olemme perustelleet teorialla. Teorioihin olemme valinneet lähteet sen mukaan, mistä asioista olemme halunneet saada opinnäytetyöhön lisää tietoa ja perustelun esimerkiksi sille, miksi temahaastattelu on valittu opinnäytetyömme menetelmäksi. Lähteinä olemme käyttäneet kirjoja, internet-sivuja ja Koiramäen päiväkodin kasvatushenkilöstön haastatteluita. Olemme pyrkineet käyttämään ajankohtaisia lähteitä ja olemaan kriittisiä siinä, mitä internet-sivujen lähteitä työssä käytämme. Osa opinnäytetyössä käyttämistämme internet-lähteistä on esimerkiksi sellaisia, joita olemme käyttäneet aikaisemmissa koulutehtävissä sosionomikoulutuksen aikana. Oppaan tekemisessä olemme ottaneet huomioon haastateltavien esille tuomat ajatukset siitä, mitä oppaaseen voisi sisällyttää. Kokosimme oppaaseen niitä asioita, missä havaitsimme haastattelujen perusteella olevan puutetta tiedosta.

Eettisiä asioita tarkastellessa päätimme, että emme tuo opinnäytetyössämme julki haastateltavien oikeita nimiä. Tietosuojasta pidämme huolen niin, että yksittäisiä henkilöitä ei pystytä työstämme tunnistamaan. Käsittelemme kaikkia vastauksia luottamuksella ja haastattelumateriaalit tuhoaan työn julkistamisen jälkeen (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11, 13). Heikkilä, Jokinen ja Nurmela (2008, 44) mainitsevat kirjassaan, että tutkittavia ja kehittämistoimintaan kuuluvia ihmisiä tulee kohdella heidän ihmisarvoa kunnioittavasti sekä oikeudenmukaisesti. Heille on tarkoitus aiheuttaa hyvää.

7.2 Johtopäätökset

Sastamalan asukasluku vuoden 2014 alussa oli reilu 25 500 henkilöä, joista maahanmuuttajien osuus oli kaksi prosenttia. Maahanmuuttajia oli yli 50 eri maasta. (Sastamalan kaupunki i.a. b; Sastamala-opas i.a.) Maahanmuuttajille on suunnattu useita palveluita ja kotoutumista edistäviä toimenpiteitä Sastamalassa. Monialainen yhteistyö on tärkeää integroitumisvaiheessa. (Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 3, 17.)

Sastamalan kaupunki osallistuu Pirkanmaalla alueellisen maahanmuuton ALMA-kehittämishankkeeseen. (Sastamalan kaupunki i.a. c.) Hankkeen tarkoitus on tukea maahanmuuttajataustaisia asiakkaita ja heidän kanssaan työskenteleviä työntekijöitä. ALMA kehittää maahanmuuttajiin liittyviä palveluja ja osaamista maahanmuuttajien alkuvaiheen vastaanotossa, neuvonnassa ja palveluohjauksessa sekä vahvistamalla työntekijöiden ja työyhteisöjen tietotaitoa maahanmuuttaja-asiakkaista. Hankkeen toiminta koskee sellaisia Pirkanmaan työyhteisöjä ja työntekijöitä, jotka kohtaavat työssään maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. (Tampereen kaupunki 2014.)

Sastamalassa päivähoiton kehittämiskohteena on S2 -opetusmateriaalin saaminen päivähoitoikäisille lapsille. Materiaalin tarkoituksena olisi luoda yhteneväiset opetuskäytänteet. Ohjeistus takaisi säännöllisen ja systemaattisen S2 -opetuksen. Näiden opetuskäytänteiden luominen ja kehittäminen auttaisi koko päivähoiton henkilöstöä maahanmuuttajataustaisten lasten kasvatus- ja ohjaustyössä. Ne myös takaisivat samantasoisien opetuksen, olipa lapsi sitten päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Maahanmuuttajalapsen oman äidinkielen opetuksen järjestäminen olisi tärkeää, mutta se on kuitenkin vaikeaa, jos kieliryhmät ovat hyvin pienet. Viisi- ja kuusivuotiaiden lasten oman äidinkielen opetusta voitaisiin ajatella yhdistettäväksi koulutoimen kanssa. Kielen opetusta voitaisiin järjestää esimerkiksi kerhomuotoisena toimintana viikottain. (Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a., 9–10) Koiramäen päiväkodin johtaja (henkilökohdainen tiedonanto 2.2.2015) kertoi, että Sastamalan kaupungissa ollaan parhaillaan tekemässä yhteistä toimintasuunnitelmaa S2 -lasten opetukseen. Se valmistuu kevään 2015 aikana. Lisäksi Vasu-lomakkeeseen on tulossa tarkennuksia ja muutoksia.

Nykyään monikulttuurisuus kuuluu monien päiväkotien arkipäivään. Päiväkodeissa voi olla kuitenkin niin, ettei kasvatushenkilöstö tiedä maahanmuuttajien kulttuurista kovin-

kaan paljota. On kuitenkin tärkeää, että kasvatushenkilöstö tuntisi eri kulttuureita. Heidän olisi hyvä etsiä tietoa ja tutustua maahanmuuttajiin ottamalla selvää heidän taustoitstaan, kulttuuristaan ja tavoistaan. Kulttuurien monimuotoisuutta ja erilaisia tapoja tulisi ymmärtää (Kurola ym. 2002.) Myös uskontoon liittyvät asiat on hyvä selvittää. Tiedon kautta kasvatushenkilöstö ymmärtäisi maahanmuuttajaperheiden elämää sekä näkisivät, missä asioissa maahanmuuttajat mahdollisesti tarvitsevat tukea. Vähitellen toiminta maahanmuuttajien kanssa muuttuisi luontevammaksi ja maahanmuuttajat saisivat sen tunteen, että heidät otetaan avosylin vastaan ja heidän asioistaan ollaan kiinnostuneita.

Päivähoidossa on tärkeää tukea ja edistää monikulttuurisen lapsen identiteettiä sekä kasvua ja kehitystä kahden kulttuurin ristipaineessa. Kasvatuskumppanuus edellyttää, että yhteistyötä tehdään vanhempien kanssa. Vanhemmuutta sekä kykyä toimia suomalaisessa yhteiskunnassa tulisi tukea lapsen parhaaksi. Lapsen vanhempia tulisi rohkaista käyttämään heidän omaa kieltään lapsen oman kielen säilyttämiseksi. Päivähoidossa tulee olla mahdollisuus oppia suomen kieltä sekä ohjauksessa että muissa arjen vuorovaikutustilanteissa suomalaisten lasten ja kasvatushenkilöstön kanssa.

Yhä enemmän pitäisi kiinnittää huomiota maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen ja hyvinvointiin suomalaisessa päiväkodissa. Sopeutumisessa auttaa tutustuminen uuteen kulttuuriin. Vanhoja perinteitä ja tapoja ei tule kuitenkaan unohtaa. Päiväkodissa lapselle pitäisi suoda mahdollisuus oman taustan näyttämiseen. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus pääkaupunkiseudun toimintamalli i.a., 11.) Lapsen saadessa tuoda ilmi ja pitää yllä omaa kulttuuria päiväkodin päivittäisissä toiminna kaiken uuden rinnalla, käy hänen sopeutumisensa sujuvammin.

Suomalaisessa päiväkodissa voitaisiin luoda tilanteita, joissa mahdollistuisi maahanmuuttajalasten kulttuurin esille tuonti. Kulttuurien esille tuomisen myötä suomalaisten lasten ymmärrys maahanmuuttajalapsia kohtaan lisääntyisi ja suvaitsevaisuus heitä kohtaan kasvaisi. Lisäksi suomalaiset lapset saattavat pyytää herkemmin maahanmuuttajalapsia leikkimään kanssaan, vaikka yhteistä kieltä ei olisikaan.

Päiväkodin kasvatushenkilöstöä voitaisiin kouluttaa ja perehdyttää siihen, miten maahanmuuttajalasten kanssa kuuluu toimia. Kasvatushenkilöstö saattaa huomata, että päivälevon aikana maahanmuuttajalapsi voi olla tottunut nukkumaan vaatteet päällä tai

vieroksuu riisumista muiden edessä. Myös hygieenisuus voi olla kulttuurisidonnaista ja jopa perustoiminnot voivat hämmentää lasta. Lisäksi ruokailutilanteissa voi tulla ongelmia ja virhearvioita, kun ei tiedetä uskontojen sisältämiä rajoituksia ruoan suhteen. (Eerikkilä & Kangas 2011 b, 28–29, 34.) Koulutuksessa päiväkodin kasvatushenkilöstölle voitaisiin antaa tietoa ja tukea näihin asioihin sekä yleisesti ottaen kertoa, millaisia maahanmuuttajien toimintatavat voivat olla. Lisäksi tietoa voitaisiin antaa siitä, miten maahanmuuttajien esille tuomaan kulttuuriin tulisi suhtautua. Tätä voisi ajatella yhdeksi tutkimuksen jatkokehittämiseksi.

Suurin ongelma maahanmuuttajien ja suomalaisen päiväkodin kasvatushenkilöstön välillä näyttäisi olevan kieliongelma. Kun yhteinen kieli puuttuu, seuraa siitä usein kommunikaatio-ongelmia. Kommunikaatio-ongelmia syntyy silloin, kun asioista pitäisi kertoa tai vaihtoehtoisesti tulisi pyytää jotain. Myös väärinkäsityksiä syntyy yhteisen kielen puuttuessa. (Santala & Tranberg 2010, 18, 21.) Kieli- ja sen myötä tapahtuvat kommunikaatio-ongelmat tulisi päiväkodin kasvatushenkilöstön nähdä mukavina arjen haasteina. Niiden takia ei tulisi vedota siihen, että asioita ei voida esittää. On olemassa kieltä korvaavia menetelmiä, joita voidaan tällaisissa tilanteissa hyödyntää. Niiden käyttöä tulee vain jokaisen harjoitella.

Kuvia olisi hyvä hyödyntää oikeastaan jokaisessa tilanteessa, jossa ollaan maahanmuuttajalasten kanssa tekemisissä. Kuvilla on ihmeellinen voima. Niiden kautta maahanmuuttajalapsen esimerkiksi hahmottavat päiväkodin rytmin, oppivat nimeämään erilaisia esineitä ja kartuttavat sanavarastoaan. Vähitellen he ymmärtävät, mitä heiltä odotetaan. Lapsen tehokkaan oppimisen kannalta sekä lapsen hämmentymisen ja väärinkäsitysten välttämiseksi olisi tärkeää, että samoilla kuvilla tarkoitetaan aina samaa asiaa (Alanko, Gabrielson & Hautala 2012, 25). Kuvista ymmärtäminen ja niiden kautta tulevien asioiden oivaltaminen vie lapsella aikaa ja se tulisikin hänen kohdalla ymmärtää. Liikoja ei tulisi vaatia, ja mihinkään ei tulisi lasta pakottaa.

Haastateltavat kokivat tulkin käytön tärkeäksi. Tulkkia voidaan hyödyntää tilanteesta riippuen, mutta viranomaisilla on aina oikeus tilata tulkki. Tulkkia olisi hyvä käyttää vaikeissa ja tärkeissä tilanteissa, silloin kun yhteistä kieltä ei ole sekä siinä, että päivähoito saadaan maahanmuuttajalapsen kohdalla hyvin käyntiin. Tulkki voi siis olla osaltaan auttamassa kotoutumisessa. Tulkkia ei kuitenkaan tulisi käyttää aina ja joka tilan-

teessa, koska tulkin ollessa paikalla lapsi todennäköisesti turvautuisi häneen, eikä saisi vapautta uuden kielen opetteluun. Lisäksi maahanmuuttajalapsen integroituminen ja sopeutuminen suomalaiseen päivähoidon tapahtuisi hitaasti.

Nykyisin maahanmuuttajia tulee yhä enemmän Suomeen ja osa maahanmuuttajaperheiden lapsista aloittaa päivähoidon ja osa koulun. Siksi on tärkeää, että suomalaisissa päiväkodeissa olevat työntekijät saavat tietoa maahanmuuttajien kulttuureista ja maahanmuuttajat saavat tietoa suomalaisesta elämäntavasta. Opinnäytetyömme tuloksena syntynyt opas on näin ollen tärkeä menetelmä eri kulttuurien kohdatessa.

Muina jatkokehittämissideoina mietimme, että päiväkodin kasvatushenkilöstölle voisi tehdä oppaan, jossa aiheena olisi maahanmuuttajalasten vanhempien kohtaaminen ja heidän kanssaan toimiminen. Tutkimuksia voitaisiin tehdä monikulttuurisuuden ilmenemisestä käytännön kasvatustyössä tai työyhteisöjen monikulttuurisesta kasvatuksesta. Pohdimme, että varhaiskasvatuksen kentillä käytössä olevat lasten kehitystä mittaavat paperit olisi myös hyvä muuttaa maahanmuuttajalapsille soveltuviksi, jotta heidän kohdallaan päästäisiin heidän tasonsa mukaisiin tuloksiin.

7.3 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi keväällä 2013, jolloin mietimme opinnäytetyömme aiheita. Kysyimme kahdesta päiväkodista sopivaa opinnäytetyön aiheita. Koiramäen päiväkodilla tuntui olevan enemmän tilausta työlle ja heiltä saimme aiheesta ehdotuksen. Syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana kirjoitimme opinnäytetyömme suunnitelman, minkä jälkeen alkoi teemahaastattelurungon työstö ja teorian kirjoittaminen. Haastattelut suoritettiin suunnitelman mukaisesti keväällä 2014. Opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittamista jatkettiin syksyn 2014 aikana ja nauhoitetut haastattelut litteroitiin joulukuussa 2014. Talven 2014–2015 ajan työstettiin opasta ja viimeisteltiin raporttia. Opinnäytetyö palautettiin maaliskuussa 2015.

Aiheen valinta lähti liikkeelle siitä, että olemme molemmat kiinnostuneita työstä lasten parissa ja opinnoissa suoritamme lastentarhanopettajan kelpoisuutta. Suoritimme opinnoissa työharjoittelut maahanmuuttajien parissa, joten sekin antoi oman osansa opinnäy-

tetyöhön. Olemme opintojen aikana tehneet harjoittelujaksoja päiväkodissa sekä molemmilta löytyy jonkin verran työkokemusta päiväkodissa työskentelystä. Työelämän harjoitteluista ja työkokemuksesta oli hyötyä opinnäytetyön teossa. Opinnäytetyön teossa apuna olivat sosionomikoulutuksen aikana tehdyt koulutehtävät, joissa olemme käsitelleet monikulttuurisuutta sekä varhaiskasvatusta.

Teoriaosuuden kirjoittaminen vei oman aikansa, jonka ohella tuli tehdä haastattelut. Haastattelut tuli litteroida ja sen jälkeen tehdä niistä yhteenveto. Litterointi vei yllättävän kauan aikaa ja olikin raskaampaa kuin, mitä aluksi saattoi ajatella. Litterointien jakamisella keskenämme meidän oli kuitenkin mahdollista selvittää niistä. Haastattelujen yhteenvetojen tekeminen oli mielestämme aikaa vievää ja raskasta, sillä jokaisen kysymyksen kohdalla tuli katsoa jokaisen haastateltavan vastaus ja havainnoida, mitä yhteistä niissä on vai onko kenties mitään ja kirjoittaa saatu vastaus ylös. Selvisimme yhteenvetojen tekemisestä, sillä jaoin ne keskenämme.

Oppaan tekeminen oli mielestämme mukavaa, koska siinä sai toteuttaa juuri niitä toiveita, joita haastateltavat esittivät vastauksissaan. Lisäksi oli mukavaa, että saimme tehdä jotain konkreettista, joka tulee oikeasti käyttöön ja josta on hyötyä maahanmuuttajien kanssa työskenteleville kasvatusalan työntekijöille. Se tuntuu meistä arvokkaalta ja hienolta asialta. Mielestämme löysimme oppaaseen juuri niitä asioita, joita haastateltavat siihen toivoivat. Yllätyimme, kuinka paljon hyödyllisiä ja tavoitteeltaan arvokkaita menetelmiä maahanmuuttajalasten kanssa toimimiseen löytyy. Uskomme, että tulemme itsekin näitä käytännöllisiä menetelmiä käyttämään lasten kanssa toimiessamme. Menetelmien lisäksi saimme opasta tehdessämme tietoa eri kulttuureista.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan kiinnostava ja paljon ajatuksia herättävä. Sen alkuun saaminen tuntui vaikealta, eikä aluksi tiedetty, miten sitä lähdetäisiin työstämään. Vähitellen kuitenkin prosessin edetessä tuli varmuus siitä, mihin suuntaan lähdemme opinnäytetyötä viemään ja miten sen kuuluu edetä. Oli yllättävää, kuinka suuri prosessi tämä oikeastaan on. Opinnäytetyötä alkoi kuitenkin innolla tehdä, kun näki haastatteluista saatuja tuloksia ja huomasi, kuinka mukava ja tärkeä aiheemme on.

Yhteistyö Koiramäen päiväkodin kanssa sujui mielestämme hyvin. Katja hoiti yhteydenpidon yhteistyökumppanin kanssa, sillä paikka oli hänelle ennestään tuttu ja siellä

oli hänelle tuttuja henkilöitä. Katja asui lähellä kyseistä paikkaa, joten hän pystyi hoitamaan haastattelut paikan päällä. Muutoin yhteydenpito yhteistyökumppanin kanssa hoidettiin enimmäkseen sähköpostitse. Sähköpostiviesteissä mainittiin aina molempien nimi, vaikka toinen sen heille lähetti. Näin saatiin välitettyä yhteistyökumppanille viesti siitä, että opinnäytetyön tekemisessä on mukana kaksi henkilöä, vaikka toinen ei pääse käymään pitkän välimatkan takia paikan päällä henkilökohtaisesti ja toinenkin vain harvoin.

Olemme tehneet opinnäytetyötä kahdella eri paikkakunnalla, Kajaanissa ja Mänttä-Vilppulassa. Tämä on onnistunut Google Drive -pilvipalvelulla, jonka kautta molemmat ovat nähneet reaaliajassa, mitä toinen on kirjoittanut työhön. Lisäksi sinne on kirjoitettu toiselle kommentteja tai muita huomioita. Opinnäytetyön alkupuolella molemmat tekivät työtä aina silloin, kun itselle oli sitä sopivin hetki tehdä. Työn edetessä olimme enemmän yhteydessä toisiimme ja keskustelimme niin puhelimen Whatsapp-sovelluksen kuin Skypein välityksellä työn etenemisestä ja siitä, mitä siihen olisi vielä hyvä sisällyttää. Pitkä välimatka vaikeutti opinnäytetyön prosessia siten, että toinen parista ei päässyt vierailemaan yhteistyökumppanin luona. Muuten emme kokeneet välimatkaa ongelmaksi prosessin etenemisessä.

Olemme molemmat tyytyväisiä aikaansaannoksiimme, opinnäytetyön raporttiin ja produktiin. Raportin ja produktin eteen olemme tehneet kovasti töitä ja tunteneet onnistumisen iloa aina, kun jokin osio on tullut työstä valmiiksi. Koemme, että opinnäytetyön tekemisen kautta olemme oppineet tarkastelemaan maailmaa uudella tavalla ja näkemään, millaisia esteitä päiväkodin työntekijät kokevat kohdatessaan maahanmuuttajan ja toisinpäin. Olemme kasvaneet ammatillisesti ja uskomme meidän olevan valmiita lähtemään kokeilemaan siipiämme työelämässä.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahonen, Susanna 2014. Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukeminen päiväkodissa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 3.1.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82175/Ahonen_Susanna.pdf?sequence=2[JM1]
- Ahtiainen, Hanna 2011. Maahanmuuttajalasten kotoutuminen Utunmäen päiväkotiin – varhaiskasvattajien näkemyksiä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 11.2.2014.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35010/Ahtiainen_Hanna.pdf?sequence=1
- Alanko, Maaria; Gabrielson, Nelli & Hautala, Nina 2012. Lastentarhanopettajien näkemyksiä S2-opetuksen toteutumisesta Helsingin päivähoidossa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Otaniemi. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 30.1.2015.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48210/opinnaytetyo.pdf?sequence=2>
- Anis, Merja 2013. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne; Fågel, Stina & Säävälä, Minna (toim.) Olemme muuttaneet ja – kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Kirjapaino Fram, 147–161.
- Asetus lasten päivähoidosta 1973. 239/16.3.1973. Viitattu 8.12.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja 17. Viitattu 13.1.2015.
[https://fronter.com/diak/links/files.phtml/54b536323fbd1.1075489525\\$781515969\\$/Arkisto/Materiaaleja/Kohti_tutkivaa_ammattikaytantoa.pdf](https://fronter.com/diak/links/files.phtml/54b536323fbd1.1075489525$781515969$/Arkisto/Materiaaleja/Kohti_tutkivaa_ammattikaytantoa.pdf)

- Eerikkilä, Anni & Kangas, Minttu 2011 a. Meille tulee maahanmuuttajalapsi — vinkkejä päivähoidon arjen sujumiseen. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lapsi- ja nuorisotyö. Sosionomi (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 15.1.2015.
<http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/EerikkilaKangas.pdf?sequence=2>
- Eerikkilä, Anni & Kangas, Minttu 2011 b. Meille tulee maahanmuuttajalapsi — vinkkejä päivähoidon arjen sujumiseen -kansio. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lapsi- ja nuorisotyö. Sosionomi (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 15.1.2015.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>
- Eerola-Pennanen, Paula 2011. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 233–245.
- Eskola, Jari & Suoranta, Jukka 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Haapaniemi, Leena 2010. Kulttuurien kohtaaminen. Viitattu 21.3.2015.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/monikulttuurinen_koulu/kulttuurien_kohtaaminen
- Haastateltavat 1–10. Henkilökohtaiset tiedonannot 22.–23.5.2014. Koiramäen päiväkotiti. Sastamala.
- Heikkilä, Asta; Jokinen, Pirkko & Nurmela, Tiina 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Helenius, Aili & Mäntynen, Pirkko 2001. Leikin aakkoset. Teoksessa Helenius, Aili; Karila, Kirsti; Munter, Hilikka; Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen, Helena. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 133–162.
- Helsingin sosiaalivirasto 2009. Homma hanskassa. Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. Viitattu 7.12.2014. http://mucca.fi/wp-content/uploads/2009/12/homma_hanskassa.pdf
- Himberg, Lea & Jauhiainen, Riitta 2000. Suhteita. Minä, me ja muut. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: University Press.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Honkanen, Minna & Riihijärvi, Erja 2011. Päiväkotihenkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Oulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 11.2.2014.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26281/Oulu_Honkanen_Riihijarvi_2011.pdf?sequence=1
- Huuskonen, Mervi 2013. Sillankorvan päiväkodin johtaja. Hankasalmi. Haastattelu 5.12.2013.
- Ikonen, Merja 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Alasuutari, Maarit; Hännikäinen, Maritta; Karila, Kirsti; Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 149–165.
- International Migration 2013–2014. IMO Report for Norway. Norwegian Ministry of Education and Research, Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion, Norwegian Ministry of Justice and Public Security & Norwegian Ministry of Labour and Social Affairs. Viitattu 25.2.2015.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6857cc8822ee45208770edbd94fa5388/norway---imo-report-2013-2014-final.pdf>
- Jormakka, Päivi 2014. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU). Viitattu 29.1.2015.
<http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/suunnitelmat/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-vasu>
- Järvinen, Miina 2013. Henkilökohtainen tiedonanto 10.3.2013. Koiramäen päiväkotit. Sastamala.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. a. Tutkimuksen - opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Viitattu 20.12.2014. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tavoite-ja-tarkoitus>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. b. Haastattelu. Viitattu 20.12.2014.
<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>
- Keskinen, Soili & Virjonen, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tammi: Helsinki.

- Kirves, Laura & Stoor-Grenner, Maria 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 16.2.2015. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/6016e1d9947473c48d59836b465eedcf/1424112645/application/pdf/12510731/Kiusaavatko%20pienetkin%20lapset.pdf>
- Kivijärvi, Taru 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 246–259.
- Koiramäen päiväkodin johtaja 2015. Koiramäen päiväkotit. Sastamala. Sähköpostiviesti 2.2.2015. Vastaanottaja Katja Latonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Koiramäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2006. Viitattu 29.1.2015. http://www.sastamalankaupunki.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/4507.pdf
- Kurola, Aija; Sutinen, Tuija & Tiainen, Airi 2002. Monikulttuurisuus rikkautena. Kokemuksia Hakan päiväkodista. Teoksessa Anneli Niikko (toim.) Esiopetusta linnan liepeillä. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 30–39. Viitattu 4.1.2015. <http://sokl.uef.fi/verkkajulkaisut/esiopetus/Haka.htm>
- Kurvinen, Auli; Neuvonen, Sohvi; Sivén, Tuula; Vartiainen, Jari; Vilhunen, Riitta & Vilén, Marika 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit oy.
- Kuusisto, Arniika 2010. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: haasteita ja mahdollisuuksia. Monikulttuuriset lapset ja aikuisen päiväkodeissa (MUCCA)-hanke. Viitattu 7.12.2010. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/577453804a1563d99757f7b546fc4d01/mucca.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=577453804a1563d99757f7b546fc4d01>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010. 1386/30.12.2010. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 7.1.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>
- Laki lasten päivähoitosta 1973. 36/19.1.1973. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 5.12.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma i.a. Viitattu 7.1.2015. http://www.sotesi.fi/sotesi/liitetiedostot/editori_materiaali//16590.pdf
- Lumme, Riitta; Leinonen, Rauni; Leino, Mia; Falenius, Mia & Sundqvist, Leena 2006. Virtuaali ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.2.2014.

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

Martikainen, Kaisa 2007. Vuorotellen. Opas vuorovaikutukseen ja kielen kehityksen alkuvaiheisiin. Viitattu 19.1.2015.

<http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/Vuorotellen.pdf>

Matthews, Hannah & Ewen, Danielle 2006. Reaching All Children? Understanding Early Care and Education. Participation Among Immigrant Families. Center for law and social policy. Viitattu 20.2.2015.

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED489574.pdf>

Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus pääkaupunkiseudun toimintamalli i.a. MONIKU-sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v.2005–2007. Viitattu 5.12.2014.

http://www.socca.fi/files/163/Paakaupunkiseudun_monikulttuurisen_varhaiskasvatuksen_toimintamalli_2007.pdf

Nummela, Marja-Leena 2005. ”Ohjataan lapsia kädestä pitäen” Erikielisten ja -kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Viitattu 5.12.2013.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18199/URN_NBN_fi_jyu-200578.pdf?sequence=1

Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 3.1.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>

Oksanen, Ilona 2013. Kun monikulttuurinen lapsi aloittaa päivähoidon – Monikulttuurisuusopas Paimion päivähoidon työntekijöille. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 4.12.2013.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66886/Oksanen_Ilona_pdf.pdf?sequence=1

Paavola, Heini 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Tutkimuksia 283. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tie-

dekunta. Viitattu 8.2.2015.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19984/monikult.pdf?sequence=1>

Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rautiainen, Aino 2005. Ammatillinen tieto monikulttuurisen ohjauksen resurssina.

Ammatillisen tiedon sosiaalinen rakentuminen vuorovaikutussuhteisen verkostossa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden pro gradu – tutkielma. Viitattu 8.12.2013.

http://www.tampere.fi/kulttuuripalvelut/material/kulttuurienvalinentoiminta/6Gd1Tts1f/Ammatillinen_tieto.pdf

Reunanen, Elina 2011. Lasten vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmät Sastamalan päiväkodeissa. Päiväkotiosallisuus. Sastamalan kaupunki/nuorisopalvelut. Sopivasti ärsykettä -hanke. Viitattu 8.2.2015.

http://www.sastamalankaupunki.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/8583.pdf

Romo, Sanna & Soinvirta, Noora 2007. Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoitossa. Opas päivähoitosta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tueksi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 20.2.2014.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19178/jamk_1199789501_4.pdf?sequence=2

Rostedt, Dea & Nevala, Sanna 2011. Monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen Hovirinnan päiväkodissa – Opas työntekijöille. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 20.2.2014.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35522/Nevala_Sanna.pdf?sequence=1

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Santala, Emma & Tranberg, Jenni 2010. Maahanmuuttajuuden haasteet Porin kaupungin kunnallisessa päivähoitossa – Päiväkotien henkilöstön kokemuksia. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 6.12.2014.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26076/santala_emma_tranberg_jenni.pdf?sequence=1

- Sastamalan kaupunki i.a. a. Koiramäen päiväkoti. Viitattu 5.1.2015.
http://web.satuoy.fi/koiramaen_pk/
- Sastamalan kaupunki i.a. b. Tilastotietoja. Viitattu 20.3.2015.
http://www.sastamalankaupunki.fi/sivu.templ?sivu_id=3223
- Sastamalan kaupunki i.a. c. Sastamalan seudun sosiaali- ja terveystyö. Maahanmuuttajien kotoutuminen ja toimeentulotuki. Viitattu 20.3.2015.
http://www.sotesi.fi/sivu.templ?sivu_id=6065
- Sastamala-opas i.a. Viitattu 20.3.2015.
http://www.sotesi.fi/sotesi/liitetiedostot/editori_materiaali//19108.pdf
- Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne; Fågel, Stina & Säävälä, Minna (toim.) Olemme muuttaneet ja – kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Kirjapaino Fram, 63–77.
- Sivula, Riikka & Turpeinen, Mervi 2014. Yhdessä olemme me – Maahanmuuttajaperheen tukeminen varhaiskasvatuksessa Seinäjoella. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 3.1.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83850/Sivula_Turpeinen.pdf?sequence=2
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62. Viitattu 15.1.2015. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3703.pdf&title=Maahanmuuttajatyon_kehittaminen_varhaiskasvatuksessa_fi.pdf
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 10.12.2014.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf?sequence=1
- Taajamo, Matti & Puukari, Sauli (toim.) 2007. Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Viitattu 8.12.2014.
<http://ktl.jyu.fi/img/portal/7775/G036.pdf>
- Tampereen kaupunki 2014. Alueellisen maahanmuuton kehittämishanke AL-MA. Viitattu 20.3.2015.
<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/alma.html>

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2014. Lasten päivähoido 2013 – Kuntakyselyn osareportti. Viitattu 7.12.2014. <http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/aikuisten-sosiaalipalvelut/tilastokysely-kuntiin/lasten-paivahoito>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2010. Lasten päivähoido 2010 – Kuntakyselyn osareportti. Viitattu 7.12.2014.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr37_11.pdf
- Tilastokeskus 2014 a. Väestörakenne. Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 300 000 rajan. Viitattu 8.1.2015.
http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2014 b. Muuttoliike. Maahanmuutto ja sen voitto kasvoivat vuotta aiemmasta. Viitattu 8.1.2015. http://www.stat.fi/til/muutl/2013/muutl_2013_2014-04-29_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2014 c. Väestö. Väestön ennakkotilasto. Viitattu 8.1.2015.
<http://www.stat.fi/til/vamuu/index.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Kotouttamispalvelut. Viitattu 21.3.2015. http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2015 a. Maahanmuuttajat. Viitattu 8.1.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/
- Väestöliitto 2015 b. Väestöliitto. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 8.1.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/
- Väestöliitto 2015 c. Väestöliitto. Maahanmuuttajat ikäryhmittäin. Viitattu 8.1.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat-ikaryhmittain/
- Yhdenvertaisuuslaki 2004. 21/20.1.2004. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 5.12.2014.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search%5Btype%5D=pika
&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki)

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989. Unicef. Viitattu 8.12.2014.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITE 1: Teemahaastattelurunko

PÄIVÄKODIN KÄYTÄNNÖT

Lapset

1. Miten päiväkotinne varhaiskasvatuksessa tulisi mielestäsi ottaa huomioon maahanmuuttajalapset?
2. Miten itse otat työssäsi huomioon eritaustaiset lapset
  - ennen päivähoiton aloitusta,
  - päivähoiton aloitusvaiheessa,
  - päivähoiton arjessa ja
  - lapsen siirtyessä päivähoidosta esikouluun/peruskouluun?
3. Millaisia käytäntöjä teillä on päiväkodissanne uuden maahanmuuttajalapsen kohtaamisessa?
4. Miten maahanmuuttajalapsen integroiminen ryhmään tapahtuu päiväkodissanne?

Perheet

5. Miten hyvin tunnet eri kulttuuritaustoja, joista päiväkodin maahanmuuttajalapset ovat tulleet?
6. Miten päiväkotinne varhaiskasvatuksessa tulisi mielestäsi ottaa huomioon maahanmuuttajalapsen perheet?
7. Miten itse otat työssäsi huomioon eritaustaiset maahanmuuttajalapsen perheet
  - ennen lapsen aloittaessa päivähoitoa,
  - lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa,
  - päivähoiton arjessa ja
  - lapsen siirtyessä päivähoidosta esikouluun/peruskouluun?
8. Millaisia käytäntöjä teillä on päiväkodissanne uuden maahanmuuttajalapsen perheen kohtaamisessa?

OPPAAN SISÄLTÖ

9. Minkälaista tietoa tarvitset maahanmuuttajalasten ja maahanmuuttajalasten perheiden kanssa työskennellessäsi?
10. Pitäisikö oppaassa olla esimerkiksi eri yleisimpien kulttuurien esittelyjä, joista lapset ovat saapuneet?
11. Entä esittelyjä eri menetelmistä maahanmuuttajalasten kanssa toimimiseen, kuten menetelmiä kielten tukemiseen?
12. Mitä muita asioita haluaisit oppaan sisältävän?

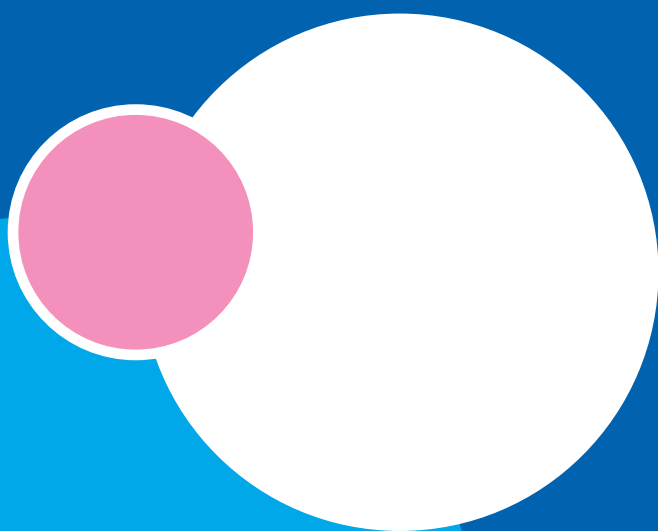
LIITE 2: MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄHOIDON ARJESSA – OPAS MAAHANMUUTTA-
JATAUSTAISTEN LASTEN VASTAANOTTAMISEEN PÄIVÄKODISSA

MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄHOIDON ARJESSA

OPAS MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN
VASTAANOTTAMISEEN PÄIVÄKODISSA

Katri Kuusinen & Katja Latonen
2015

SISÄLLYS

• LUKIJALLE	3
• KULTTUURIEN KIRJO	4
• USKONNOT OSANA KULTTUUREITA	9
• KUINKA HELPOTTAA RYHMÄÄN SOPEUTUMISTA	12
• MENETELMIÄ MAAHANMUUTTAJALASTEN KANSSA TOIMIMISEEN	15
• TULKKIPALVELUT	20
• LINKKIVINKIT	21
• KIRJAVINKIT	23
• LÄHTEET	24

LUKIJALLE

Maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa vuosi vuodelta. Monikulttuurisuus alkaa näkyä myös monissa päiväkodeissa, kun useita eri taustaisia lapsia on aloittanut tai on vasta aloittamassa päivähoiton. Sanotaan, että monikulttuurisuus on rikkaus. Haluammekin tämän oppaan muodossa olla osaltamme edesauttamassa maahanmuuttajataustaisten lasten sopeutumista ja tukemista suomalaisessa päivähoitossa.

Tämä opas on toteutettu yhteistyössä Sastamalan Koiramäen päiväkodin kanssa. Opas on ensisijaisesti suunniteltu Koiramäen päiväkodin henkilökunnan käyttöön maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä kanssa työskennellessä. Tavoitteena on, että opas auttaisi Koiramäen päiväkodin henkilökuntaa maahanmuuttajien kohtaamisessa ja lisäksi maahanmuuttajalasten hyvinvointia päiväkodissa. Myös muiden päiväkotien tai varhaiskasvatuksen ammattilaisten on mahdollisuus hyödyntää tämän oppaan antia.

Oppaaseen on koottu muun muassa kulttuurien esittelyjä, menetelmiä maahanmuuttajalasten kielten ja kulttuurin tukemiseen sekä lasten perheiden kanssa toimimiseen. Haluamme kuitenkin korostaa, että jokaista lasta ja perhettä tulee kohdella yksilöllisinä. Opas on koottu Koiramäen päiväkodin henkilökunnan haastattelujen perusteella ja heidän toiveitaan kuunnellen. Oppaasta löytyy esimerkiksi paljon linkkivinkkejä eri lähteisiin, sillä se oli haastateltujen toive. Opas on valmistunut opinnäytetyön lopputuloksena keväällä 2015 ja sen ovat tehneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen toimipisteen Sosionomi(AMK) + LTO-opiskelijat.

Yhteistyöstä Koiramäen päiväkotia kiittäen ja antoisia työskentelyhetkiä maahanmuuttajalasten parissa toivottaen

Katri Kuusinen ja Katja Latonen

Tarkoituksemme on esitellä joitakin yleisempiä kulttuureita. Suomessa oli vuonna 2013 eniten ulkomaalaistaustaisia Venäjältä ja entisestä Neuvostoliitosta. Seuraavaksi suurin ryhmä oli Virosta. Myös somalialaistaustaiset ja irakilaisistaustaiset kuuluivat suurimpiin ryhmiin. Erilaisista kulttuureista tulevien tavat, perinteet, uskonnolliset tai moraaliset käsitykset voivat olla hyvinkin erilaisia. Kulttuuriset tavat voivat vaihdella myös maan sisällä alueittain. Kulttuurien esittelyjä ei voida pitää siis yleispätevänä koskien kaikkia ihmisiä, mutta haluamme esitellä sellaisia tapoja ja asioita, mitkä ovat tyypillisiä suurelle osalle. Jokainen ihminen on yksilöllinen ja hänen kulttuuriaan tulee kunnioittaa.

Eurooppalainen kulttuuri

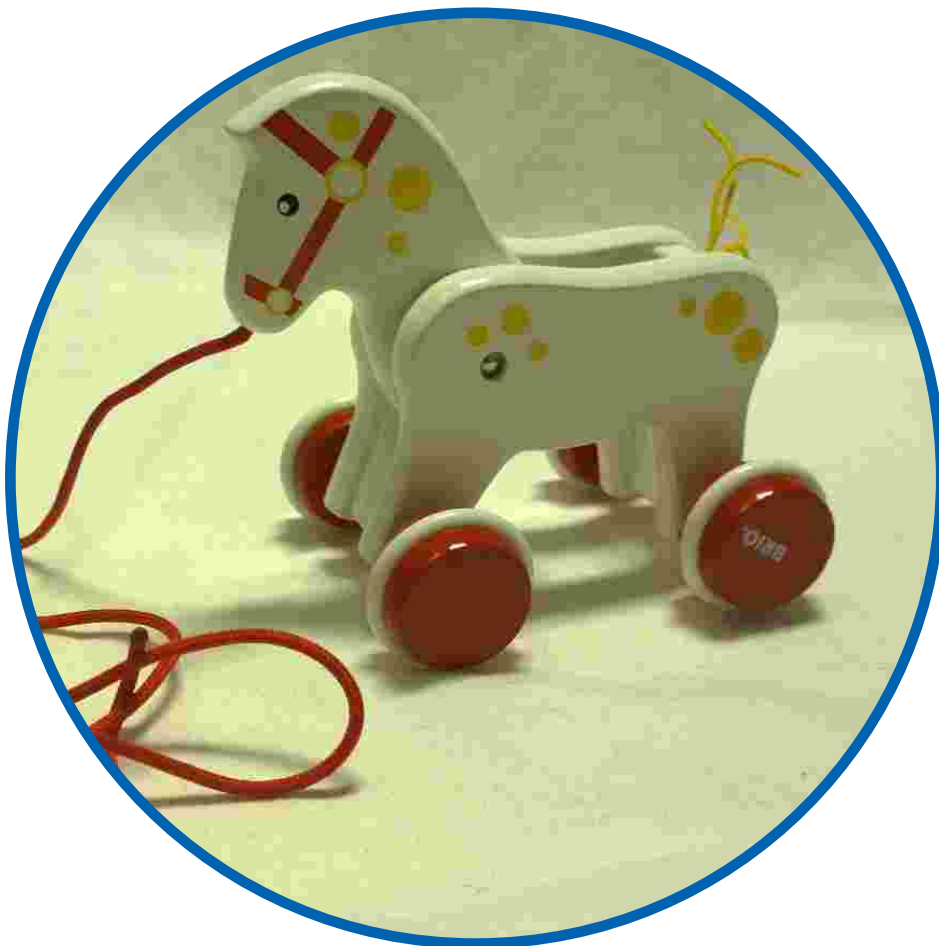
- Kulttuuriperintö pohjautuu etenkin antiikin Kreikkaan, Rooman valtakuntaan ja Lähi-idästä tulleeseen kristinuskoon.
- Eurooppalaisista noin 75% on kristittyjä ja 8% on muslimeja. Noin 17% ei tunnusta mitään uskontoa. Juutalaisia on alle 1%.
- Suurin osa muslimeista asuu Venäjän ja Turkin Euroopan puoleisissa osissa, Bosnia-Hertsegovinassa ja Albaniassa.
- Yleistä eurooppalaisesta tapakulttuurista:
  - Kättely on vakiotervehdys, paitsi ei Etelä- ja Itä-Euroopassa. Ei kuitenkaan tehdä amerikkalaistyylistä käden vatkausta ja olkapään taputtelua.
  - Täsmällisyys on arvostettu tapa.
  - Teitittely yleinen tapa. Suomessa ja Ruotsissa sinuttelu yleisesti käytössä.
  - Joissakin maissa kunnioituksen osoituksena käytetään akateemisia titteleitä.
  - Hyväksi muistamistavaksi katsotaan kukkien lähettäminen.
- Esimerkkinä virolainen kulttuuri

Virolainen kulttuuri

- Väestöstä suurin osa ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön.
- Merkittävimmät kirkkokunnat: evankelis-luterilainen kirkko (14%) ja ortodoksinen kirkko (13%). Suurin osa Viron venäläisväestöstä kuuluu ortodoksiseen kirkkoon.
- Kristillisiä juhlapäiviä vietetään usein. Niihin liitetään myös pakanallisia eli uskonottomia piirteitä.
- Koulua lapset käyvät 12 vuotta. Koulunkäynti aloitetaan seitsemän vuoden iässä. Tärkeimmät osat opetussuunnitelmassa ovat matematiikalla, fysiikalla ja luonnontieteillä. Koulussa opiskellaan kahta vierasta kieltä.
- Tyypillisesti työura aloitetaan nuorena. Opintoaloista arvostetuimpia ovat lääketiede, talous ja laki. Koulutustaso on aika korkea.
- Kulttuuri saanut vaikutteita Baltian maiden, Suomen ja erityisesti saksalaisesta kulttuurista.
- Kulttuuripolitiikan kulmakivet: kielen ja kansallisen kulttuuriperinnön vaaliminen, vähemmistöjen kulttuuriautonomian tukeminen sekä ammatillisen ja kansankulttuurin elinvoimaisuus kaikilla kulttuurin aloilla.
- Virolaiset pitävät erityisesti luonnosta. Suosittuja harrastuksia kesäisin ovat vaellus, kalastus ja purjehtiminen. Talvisin esimerkiksi murtomaahiihdetään. Myös saunominen ja valokuvaus ovat suosittua.

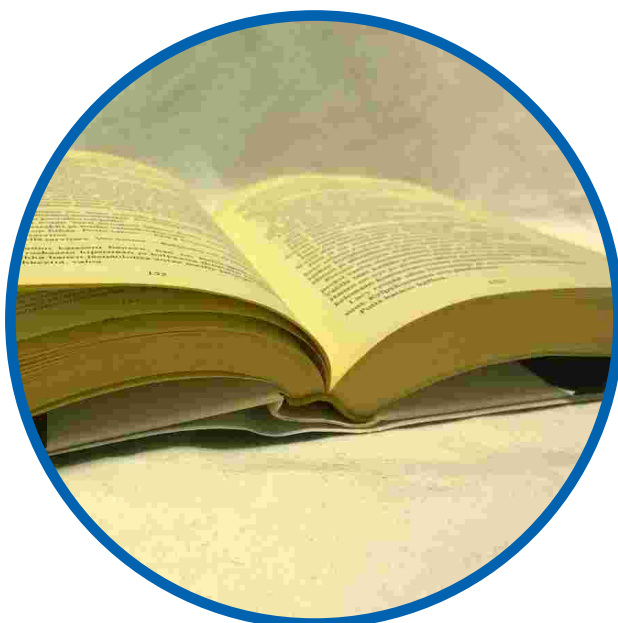
Aasialainen kulttuuri

- Väestöltään ja pinta-alaltaan maapallon suurin maanosana.
- Valtauskontoja ovat islam, buddhalaisuus ja hindulaisuus.
- Yhteisöllisiä kulttuureja, joissa korostuvat ryhmän jäsenyys ja suvun merkitys.
- Hierarkkinen kulttuuri säätelee istumajärjestystä, asioiden esitystapaa ja puhejärjestystä.
- Intialaiset, Nepalilaiset ja Sri Lankalaiset menevät useimmiten naimisiin niiden kanssa, jotka tulevat samasta kulttuurista.
- Keskeinen käsite: kasvojen säilyttäminen. Ilmentää henkilökohtaista kunniaa ja onnistumista.
- Epäonnistuminen ja noloon asemaan joutuminen aiheuttavat kasvojen menetyksen. Kasvojen menetyksen sanotaan olevan kiinalaiselle pahinta, mitä voi tapahtua. Kasvojen menettäminen pyritään estämään tarkoilla kanssakäymisen säännöillä, esimerkiksi kohteliaan käytöksen ja keskinäisen kunnioittamisen avulla.
- Vuorovaikutuksessa hillittyä käyttäytymistä, kohteliaisuutta ja jokaisen henkilökohtaista reiviä pidetään arvossa.
- Hiljaisuus on sallittua ja tauot ovat olennainen osa puhetta. Keskustelukumppaniin pidetään pientä välimatkaa.
- Hymyn tai ilmeettömyyden taakse ihmiset usein piilottavat tunteensa.
- Esimerkkinä venäläinen kulttuuri

Venäläinen kulttuuri

- Pääuskonto: Ortodoksisuus.
- Arvossaan ovat klassinen musiikki, baletti, teatteri ja kirjallisuus.
- Perheeseen kuuluu useita sukupolvia, myös sedät ja tädit. Mies on perheen pää. Nainen on henkinen ja taloudellinen tukipilari. Nainen saa olla naisellinen, mutta hoitaa päivävuoron perheen asioista.
- Kunnioitetaan naista ja iäkästä ihmistä. Laki velvoittaa lapsia pitämään huolta vanhemmistaan. Lapset ovat vanhuksille rahallinen turva.
- Avioliitossa eläjille lapset nähdään siunauksena. Abortti ei ole hyväksytty. Lapset saavat usein tiukan kasvatuksen.
- Asiakassuhteen merkitys laajempi kuin suomalaisilla.
- Teitittely yleistä. Pitkät tauot tai lyhyet vastaukset voivat olla merkki haluttomuudesta keskustella. Puheen keskeyttämistä pidetään merkinä siitä, että ei haluta kuunnella toista, eikä olla kiinnostuneita aiheesta.
- Keskustelukulttuurissa tyypillistä vahvojen eleiden näyttäminen ja keskusteluetäisyys on lyhyt. Eivät pidä suorien kysymysten tekemisestä heidän perhe-elämästään. Käytännössä varhaiskasvatussuunnitelmaa läpi olisi kysymykset hyvä saada ujutettua keskusteluun.
- Kädelle suutelu tavallista ja kättely kuuluu virallisiin tilanteisiin. Vieraille ihmisille ei hymyillä ja hymyä ei pidetä erityisenä kohteliaisuuden merkinä. Hymy on sopimatonta, jos siihen ei ole mitään erityistä syytä.
- Aikakäsitys on venyvämpi. Eivät pidä säännöistä tai kielloista. Tapaamisajankohdan sopivat mielellään pari päivää ennen.
- Venäläisiin ruokatottumuksiin ovat vaikuttaneet ortodoksisen kirkon määräämät pitkät paastot. Ortodoksisessa kalenterissa ovat näkyvissä paastopäivät ja se, mitä paaston aikana saa syödä. Paastojen jälkeen on herkuteltu. Paastosta voi poiketa korvaten sen hengellisellä paastolla. Ortodoksisuus on venäläisille osa identiteettiä. Merkkipäivinä perheellä on tapana kokoontua yhteen.
- Vanhan juliaanisen ajanlaskun mukaan uusi vuosi alkaa Venäjällä 14. päivä tammikuuta. Uudenvuodenaatto on suurin juhla. Pääsiäinen on suurempi juhla kuin joulukokous. Muita juhlapäiviä ovat mm. vappu, voitonpäivä ja Venäjän itsenäisyyspäivä.

Afrikkalainen kulttuuri

- Afrikka on toiseksi suurin maanosa.
- Pohjois-Afrikka: suurin uskonto islam ja eniten puhutaan arabiaa.
- Saharan eteläpuolinen Afrikka: kristinusko pääuskonto ja valtakielinä toimivat englanti, ranska ja muun muassa swahili ja hausa.
- Tapoja ja arvoja on olemassa useita ja erilaisia, koska jokaisella valtiolla on heille kuuluvat omat erityispiirteensä ja historiansa.
- **Naisen rooli:** perinteisesti kodinhoito ja lastenkasvatus. Tärkein rooli olla äiti. Voivat käydä töissä kodin ulkopuolella. Naisilla lasten hoito ja ruoan tekeminen tapahtuvat yleisesti yhdessä. Keittiö kuuluu naisille. Naiset myös tukevat kaikin tavoin toisiaan. Jo pienestä lähtien tyttölapsi sosiaalistetaan naisille ja äideille kuuluviin tehtäviin.
- **Miehen rooli:** tehtävänä rahan ansaitseminen. Perinteisesti ollut perheen pää ja johtaja, mutta asia muuttumassa esimerkiksi hiv/aids pandemian ja työttömyyden takia.
- Tapakulttuuri yhteisöllisyydessä: tärkeintä on yhteisö ja yhteisön harmonia. Yksilön tulee noudattaa yhteisöön kuuluvia sääntöjä ja velvollisuuksia.
- Puhutaan paljon, mutta myös toisten päälle. Suuren merkityksen saavat ilmeet ja eleet. Kielteisistä asioista puhutaan kierrellen ja kaarrellen. Suora viestintä voi tuntua ylimieliseltä ja loukkaavalta.
- Kunnioitus ja arvostus vanhempia ihmisiä kohtaan. Lisäksi nuoremmat tottelevat vanhempiaan.
- Esimerkinä somalialainen kulttuuri.

Somalialainen kulttuuri

- Somalian uskonto: Islam.
- Viiden peruspilarin ympärille muodostuu jokapäiväinen elämä.
- Perhe on hyvin tärkeä. Eletään hyvin yhteisökeskeistä elämää.
Äiti: tärkein henkilö, jota kunnioitetaan eniten. Huolehtii perheestään, kasvattaa lapsensa hyvin ja hoitaa yleensä kotityöt. Naisella on suuri valta perheen sisäisissä asioissa.
Isä: etäisempi ja häntä kuuluu totella. Tehtävänä on käydä töissä. Vanhemmat opettavat lapsiaan kulttuuriin ja uskonoppihin.
- Lapset kunnioittavat vanhempia ja muita aikuisia ihmisiä.
- Lapsuus päättyy noin viidentoista vuoden iässä.
- Kaksi tai kolme sukupolvea voivat asua saman katon alla.
- Somalian kulttuuriin kuuluu arvokas pukeutuminen.
Naisten pukeutuminen: vaatteet tarpeeksi pitkiä, ei ihonmyötäisiä, eikä huomiota herättäviä. Tarpeeksi paksua kangasta, jotta hänen vartalonmuodot eivät näy. Hiukset tulee peittää, hihat ranteisiin saakka ja helmat nilkkoihin asti. Naimisissa oleva nainen ja nuori tyttö peittävät hiuksensa eri tavalla.
- **Tyttöjen pukeutuminen:** oma, uskontoa kunnioittava tapansa pukeutumiseen. Kymmenen vuotta täytettyään tytöt käyttävät aina huivia. Somalin kielellä gabar tarkoittaa tyttöä ja neitsyyttä. Myös nuoremmat voivat harjoitella huivin käyttöä.
- **Miesten pukeutuminen:** yllä yleensä melko länsimaiset vaatteet.
- Somalit ovat usein hyvin sosiaalisia ihmisiä.
- Somalialaiset eivät syö sianlihaa, eivätkä veriruokia. Uskontoon kuuluu, että miehet ja naiset syövät eri aikaan.
- Ramadan vietto yhdeksäntenä kuukautena. Tällöin paastoaminen auringon noususta auringon laskuun. Samalla käyttäydytään siveellisesti. Kaksi tärkeää juhlapäivää: Eid-al-Fitri ja Eid-al-Adha. Eid-al-Fitria juhlietaan, koska Ramadan-paastokuukausi päättyy. Eid-al-Adha on suuri uhrijuhla, jota pidetään sen muistoksi, kun Aabrahamia koeteltiin pyytämällä häntä uhraamaan ainoa poikansa. Muita juhlapäiviä ovat uudenvuodenpäivä, kolmannen kuun 12. päivänä vietettävä Muhammedin syntymäpäivä ja seitsemännellä kuulla Isra ja Al-Miraj-päivä.

Lähi-idän kulttuurit

- Afrikan pohjois- ja itäosassa, Kaksoisvirranmaalla, Syyriassa ja Palestiinassa elävät kansat ovat suurimmaksi osaksi arabeja.
- Arabian kieli liittää arabit yhteen ja suurin osa heistä on muslimeja. Pääosin Libanonissa, Palestiinassa ja Egyptissä on hieman kristittyjä. Islam on useimpien arabimaiden väestön pääuskonto.
- Naisen rooli: arvostetaan lapsien äitinä. Hän tuo uuden elämän. Voi käydä kodin ulkopuolella töissä. Suvun naiset auttavat ja tukevat toisiaan lastenkasvatuksessa ja kodinhoidossa. Raskaana oleva saa erityishuomiota ja kohtelua. Tärkeää neitsyyden säilyttäminen.
- Miehen rooli: tärkeä rooli on isänä oleminen. Perinteisesti toiminut perheen elättäjänä. Isän sukulinjaan liittyy lapsi, joka on syntynyt avioliitossa.
- Perhe ja suku ovat tärkeitä. Suvun kunnia puolustetaan.
- Ikääntyneitä ja isovanhempia tulee arvostaa suuresti.
- Esimerkkinä arabialainen kulttuuri.

Arabialainen kulttuuri

- Pääuskonto: Islam.
- Äiti: hellyyden anto ja huolehtiminen lapsista heitä auttaen.
- Isä: rakkaudenosoitus tapahtuu töissä käymällä.
- Isoveli ja -sisko: kuin toinen äiti ja isä. Ottavat vanhempien paikan, kun vanhemmat kuolevat.
- Lapset kunnioittavat isovanhempia ja muita vanhempia ihmisiä.
- Tytöt ottavat mallia äidistä ja pojat isästä. Tytöt oppivat äidiltä tytöille kuuluvat tehtävät. Tytöiltä odotetaan enemmän moraaliala ja vastuuntuntoa kuin pojilta. Pojilla on enemmän vapauksia kuin tytöillä. Yhteiskunta vaatii pojilta käskyn osaamista.
- Tunteiden näyttäminen avoimesti ei ole yleistä. Esimerkiksi vanhemmille ei ole lupa näyttää vihaa.
- Arabimaissa syödään kaikkea muuta lihaa paitsi sikaa.
- Arkena ja juhlapäivinä perheen yhteistä ateriaa pidetään tärkeänä. Aterian aloittaa aina isä.
- Lusikan käyttö yleisempää kuin haarukan. Riisin ja leivän käyttö yleisempää kuin perunan.
- Tärkeimmät juhlapäivät Irakissa ovat Ramadan ja Id al-adha. Ramadan on paastokausi ja se kestää neljä viikkoa. Suuri juhla on Id al-adha ja sitä vietetään noin kymmenen viikkoa Ramadanin juhlan jälkeen.
- Muut juhlapäivät ovat profeetta Muhammedin syntymäpäivä sekä uuden vuoden juhlapäivä. Arabimaissa kuuluu viettää myös länsimaista uutta vuotta.

LINKKIVINKIT AIHEESEEN LIITTYEN:

Näiden linkkien takaa löytyy lisää kulttuuritietoa muun muassa aasialaisista, afrikkalaisista, eurooppalaisista, latinalaisamerikkalaisista, lähi-idän ihmisistä, pohjois-amerikkalaisista, romaneista, saamelaisista ja suomenruotsalaisista.

Kulttuurinen monimuotoisuus Suomessa

<http://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?bid=111&book=MoTy&id=719&kat=Kulttuurien+moninaisuus+Suomessa>

Kulttuurit

<http://www.moped.fi/kulttuurit/index.html>

USKONNOT OSANA KULTTUUREITA

Edellä esitellyissä kulttuureissa mainittiin muun muassa seuraavat uskonnot: ortodoksisuus, islam, buddhalaisuus, hindulaisuus ja juutalaisuus. Alle olemme koonneet lyhyet esittelyt näistä uskonnoista.

Islam

- Kannattajat ovat muslimeja. Muslimi = ihminen, joka alistuu Jumalalle.
- Jakaantunut moneen eri suuntaukseen: sunnalaiset, siialaiset ja suufilaisuus.
- Muhammed tunnustetaan profeetaksi.
- Viisi peruspilaria: uskontunnustus, rukous, paasto, pyhiinvaellus ja almuvero. Uskovaisten on rukoiltava viisi kertaa päivässä. Almut kerätään ja jaetaan muslimien kesken niitä tarpeessa oleville köyhille ja yleishyödyllisille laitoksille.
- Sharia: Koraaniin ja sunnaan perustuva uskonnollinen laki. Sisältää käytännön tilanteisiin sovellettavia sääntöjä. Säännöt ovat juridisia, uskonnollisia ja poliittisia.
- Jumala on luonut ihmisen. Kaikki teot, mitä ihmiset tekevät, merkitään taivaallisiin kirjoihin.
- Etiikan perusta: Jumalan hyvyys ihmistä kohtaan. Koska Jumala on hyvä ihmisille, tulee ihmisten olla hyviä toisilleen.
- Kärsimys on Jumalan armo. Tarkoituksena on ihmisen nöyrytyminen Jumalan edessä. Jumala luo myös pahoja asioita.
- Ihmisen pelastuminen on kiinni hänestä itsestään. Elämä on ainutkertainen.
- Pyhä kirja: Koraani

Buddhalaisuus

- Ihmisen tavoite: olla hereillä, valaistua.
- Ihmisen tehtävä: jälleensyntymisestä irti pääseminen.
- Korostetaan kolmea perusasiaa: valaistumista eli Buddhaa, oppia eli dharmaa ja pyhien yhteisöä eli sanghaa.
- Kunnioitetaan niitä, jotka ovat jo saavuttaneet valaistumisen tilan tai ovat siihen pyrkimässä.
- Ei kielletä jumalien olemassaoloa. Jumalat eivät kuitenkaan päättä ihmisen pelastumisesta. Ihmisen tulee pelastaa itse itsensä.
- Uskontojen tapaisesti palvontaa. Palvonnan tarkoituksena edistää ihmisen henkistä ja moraalista kehitystä.
- Suuntauksia muun muassa Theravada ja Mahajana-buddhalaisuus.
- Maailmankaikkeudessa kaikki jatkuvasti muuttuu, mikään ei ole pysyvää. Myös ihminen on jatkuvan muutoksen alaisena. Ihmisen minä ei ole pysyvä.
- Pyhä kirja: Tripitaka (paalinkielellä Tipitaka)
- Viisi hyvän elämän suuntaviivaa:
  - Ihmisen tulee olla ystävällinen kaikkea olevaista kohtaan.
  - Anteliaisuus on elämässä tärkeää.
  - Tyytyväisyyttä ei saavuteta, jos seksi, erilaiset nautintoaineet, valta tai erilaiset materiaaliset asiat täyttävät ihmisen elämän.
  - Ihmisen ei tulisi valehdella. Hänen tulisi sen sijaan olla avoin, suora ja rehellinen.
  - Ihmisen tulisi olla jatkuvasti mahdollisimman tietoinen ja valpas. Oma mieltään hänen ei tule sumentaa millään keinoin.

Hindulaisuus

- Tapa tulkita maailmaa, tapa toimia maailmassa.
- Jumalakäsitys: polyteistinen eli monijumalainen. Jumalat ovat mallina ihmisille. Jumalten kolmikko: Brahma, Visnu ja Siva.
- Uskonnolliset riitit ja rituaalit: päivittäin kodin piirissä tai temppeleissä toistuvat riitit sekä vuosittaiset juhlat. Lisäksi riitit, jotka ovat suotavia, mutta eivät uskonnollisesti välttämättömiä kuten pyhiinvaellukset. Lisäksi on yksilön elämänsäkaareen kuuluvat siirtymäriitit.
- Maailmankaikkeuden tuhoutumista ei mielletä kertatapauhtumaksi, eikä oikeastaan maailmankaikkeutta ole luotu.
- Aika toistaa itseään. Tyypillistä syklinen aikakäsitys, jonka symbolina toimii ympyrämuoto.
- Velvollisuuksien, moraaliopetusten ja oman yhteisöllisen aseman mukaisesti toimimalla ihminen saattaa saavuttaa paremman aseman seuraavassa jälleensyntymässä.
- Jälleensyntymä nähdään taakkana, riskinä ja kirouksena, josta pitäisi vapautua. Kolmen tien avulla tavoitellaan vapautumista jälleensyntymän kierrosta: tieto, toiminta ja rakkaus.
- Elämän päämääränä on velvollisuuksien täyttäminen, dharman seuraaminen.
- Pyhä kirjallisuus: Veda-kirjallisuus.
- Yksi eettinen periaate ja se kattaa koko elämän: ahimsa eli väkivallattomuuden vaatimus. Siinä “millekään luodulle ei saa mistään syystä milloinkaan aiheuttaa kipua ja kärsimystä”. Siksi korkeiksi eettisiksi päämääriksi luetaan kasvissyönnön, eläinten suojeleminen ja väkivallattomuus.

Ortodoksisuus

- Ortodoksisen kirkon juuret ulottuvat itäisen Rooman kristillisyyteen, jolloin Rooma jaettiin hallinnollisesti kahtia Länsi- ja Itä-Roomaan 300-luvulla.
- Levisi lähetytyksen avulla itään ja Venäjältä muodostui ortodoksisen uskon kannalta merkittävä keskus.
- Suomessa Ortodoksisen kirkon jäsenmäärän kasvuun on vaikuttanut venäjänkielisen väestön maahanmuutto ja huomattava osa kirkkoon liittyjistä on maahanmuuttajia.
- Ortodoksinen kristillisuus ei pohjautu tunnustuksiin protestanttisen kristillisyyden tavoin, vaan niiden sijasta korostuu käsitys kirkosta oikean uskon ilmaisijana.
- Kirkon uskon perustuksena toimivat opinkappaleet eli dogmit.
- Kirkon liturginen sykli ohjaa arkea, paastoa ja juhlaa.
- Elämä on Jumalan lahja.
- Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi ja ihmiselämällä on erityinen arvo.
- Perinteeseen kuuluu pyhien ihmisten kunnioittaminen.
- Ristinmerkki ja rukous kuuluvat jokapäiväiseen elämään.
- Kaikki tehdään Jumalan kunniaksi ja kaikessa pyydetään Jumalan siunausta.
- Suurin juhla pääsiäinen, jota edeltää paasto.

Juutalaisuus

- Keskeisiä elementtejä: usko yhteen Jumalaan, usko Jumalan ilmoitukseen, joka on annettu Israelin kansalle, sekä usko Jumalan valittuun kansaan Israeliin, jonka tulee elää ilmoituksen säädöksiä noudattaen.
- Työntekoa arvostetaan ja toimeentuloa pidetty syntinä.
- Nykyisin Kosher-ruoan säädöksiä ei välttämättä noudateta kirjaimellisesti tai noudatetaan vain osin. Sianlihaa kuitenkin yleisesti vältetään.
- Siirtymäriittejä: ympärileikkaus, Bar mitsva, häät ja hautajaiset.
- Tärkeitä juhlapäiviä muun muassa pääsiäinen sekä hanukka, jota vietetään vuoden pimeimpään aikaan.

LINKKIVINKIT AIHEESEEN LIITTYEN:

Tietoa islamin uskonnosta

<http://www.islamopas.com/>

Uskontojen pyhät kirjat

http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/ue/ue1/6_pyhat_kirjat_ja_raamattu/02_usk_pyhatkirjat?C:D=hNvv,g4WY&m:selres=hNvv,g4WY

Uskonnot Suomessa

<http://www.uskonnot.fi/uskonnot/>

KUINKA HELPOTTAA RYHMÄÄN SOPEUTUMISTA

Päivähoidon aloitusvaiheessa

- Perheen ensikohtaaminen on ensiarvoisen tärkeää lapsen aloittaessa päivähoidossa.
- Kohdataan maahanmuuttajaperhe kokonaisvaltaisesti. Otetaan huomioon lapsen lisäksi sisarukset ja vanhemmat.
- Nimetään päiväkotiryhmästä yksi aikuinen, joka olisi päiväkotiryhmään tulevaa maahanmuuttajalasta varten, lapsen tukihenkilö. Tukihenkilö ohjaa ja on läsnä lapsen tekemisissä.
- Selvitään, mitkä asiat ovat tärkeitä lapselle kotona ja vapaa-ajalla.
- Päiväkodin muille lapsille kerrotaan, että ryhmään tulee maahanmuuttajalapsi, jolla on erilaiset tavat ja kulttuuri sekä ihonväri saattaa olla erilainen kuin meillä muilla. Tuodaan ilmi, että lapsi ei osaa välttämättä suomea. Kerrotaan, että lapsi ei ole muuten erityinen, vaan hän on ihan samanlainen kuin me muut olemme!
- Näytetään maahanmuuttajalapselle, mitkä ovat hänen oman ryhmänsä tilat.
- Näytetään maahanmuuttajalapselle lepotilanne ennen hänen hoitoontuloaan.
- Kysy rohkeasti maahanmuuttajalapsen vanhemmilta, miten perheen uskonto vaikuttaa lapsen osallistumiseen päiväkodin tapahtumiin.
- Muista selvittää päivähoitoon tulevan maahanmuuttajalapsen kaikki mahdolliset allergiat, ruokarajoitteet ja sairaudet.

Toiminta päiväkodissa

- Toimitaan pienryhmissä. Ryhmät voivat olla sekaryhmiä tai pelkästään maahanmuuttajalapsista koostuvia ryhmiä. Ryhmämuodon määrittelee toiminnan tavoite.
- Kerrotaan maahanmuuttajalapselle päiväkodin käytännöistä.
- Todella tärkeää on, että aikuinen istuu ruokailun ajan pöydässä, jolloin maahanmuuttajalapsi saa häneltä apua ja voi ottaa häneltä mallia.
- Merkitse lapselle ruokailua varten oma paikka.
- Luodaan lapselle turvallisuuden tunne.
- Opastetaan lasta suomen kulttuuriin ja käytäntöihin.
- Henkilökunnan kesken sovitaan termit, joita käytetään toimittaessa maahanmuuttajalapsen kanssa.
- Käytetään kuvia. Kuvilla ilmaistaan mm. mitä seuraavaksi päiväkodissa tehdään, mitä on ruokana ja mitä lapsi haluaa tehdä seuraavaksi, sekä mitä laulussa lauletaan.
- Toimintaa suunnitellessa otetaan jo etukäteen huomioon ryhmässä olevat maahanmuuttajalapset.
- Mikäli ryhmään tulee vähän maahanmuuttajia, voidaan heidät ottaa esimerkiksi aamupiirin ajaksi toiseen huoneeseen aikuisen kanssa, jossa voidaan käydä läpi yksinkertaisia kirjoja. Pikkuhiljaa otetaan maahanmuuttajalapset kaikkeen mukaan.
- Lapsen kotiin voidaan antaa etukäteen kopio esimerkiksi tarinasta, joka käydään läpi oman päiväkotiryhmän kanssa seuraavalla kerralla. Annetaan kotiin myös laulun sanat, joita on ryhmässä päivän aikana opeteltu. Näin vanhemmat voivat käydä lastensa kanssa läpi, mitä tarinoissa ja lauluissa kerrotaan.

Päivähoito ja vanhemmat

- Toista asiat: se saattaa helpottaa vanhempia ymmärtämään asioita.
- Käy keskustelu selkeillä sanoilla ja niin hitaasti kuin se tuntuu maahanmuuttajavanhemmista ja sinusta hyvältä. Aikaa tulee antaa niin ymmärtämiselle kuin vastaamisellekin.
- Käy läpi päivähoidon päiväjärjestys.
- Opasta perhettä vaatteiden nimeämiseen ja oikeanlaiseen pukeutumiseen niin sisä- kuin ulkotiloissa. Käytä esimerkiksi kuvia apuna.
- Anna jokapäivä vanhemmille mahdollisuus tuoda esille kysymyksiä ja ilmaista mielipiteitään.
- Ota perhe osalliseksi toimintoihin mahdollisuuksien mukaan.
- Jos vanhempi epäröi, esitä asia monella eri tavalla.
- Tiedota asioista niin, että vanhemmat saavat tiedon suoraan henkilökunnalta ilman välikäsiä.
- Informoi maahanmuuttajaperhettä tarpeeksi ajoissa. Korosta päivämäärien ja kellonaikojen täsmällisyyttä.
- Muokkaa asiakirjat erilaisista kulttuuritaustoista tuleville perheille sopiviksi.
- Selvitä perheelle, mitkä ovat heidän oikeudet ja velvollisuudet. Esimerkiksi subjektiivinen päivähoito-oikeus.
- Kun maahanmuuttajavanhempien kanssa sovitaan heidän lapsen hoitoajoista, korosta ajan täsmällisyyttä. Selitä, miksi asia on näin.
- Älä käytä lasta tulkkina tai asian tiedottajana henkilökunnan ja vanhempien välillä.
- Maahanmuuttajaperheillä tulee olla yhtenevät säännöt ja oikeudet suomalaisten perheiden kanssa.
- Anna maahanmuuttajalapsen perheelle tietoa heidän lapsensa kuluneesta päivähoitopäivästä.

Vinkkejä kasvatushenkilöstölle

- Juttele lapselle lyhyin, selkein lausein ja vivahteikkain äänensävyin.
- Kannusta lasta ilmaisuun, sillä "tärkeintä ei ole, miten hän sanoo, vaan mitä asiaa hänellä on".
- Ota kuvat välittömästi käyttöön, kun uusi asiakassuhde maahanmuuttajan kanssa alkaa. Pidä kuvat helposti saatavilla, josta ne on kätevä ottaa käyttöön.
- Voit pyytää maahanmuuttajalapsen vanhemmilta lehtileikkeitä tai valokuvia niistä asioista, mitkä lapsi kokee kotona tärkeiksi. Kuvista voi askarrella kuvakollaasin lapsen lokeroon. Se otetaan käyttöön, kun lapsella yllättää koti-ikävä.
- Suo lapselle mahdollisuuksia onnistumisen tunteisiin. Kehu häntä!
- Rohkaise lasta oman taustan näyttämiseen.
- Anna lapsen käyttää omaa kieltä. Ryhmätilanteissa kannusta lasta käyttämään suomen kieltä.
- Suo lapselle mahdollisuus oppia uutta hänen oman kulttuurin lähtökohdista käsin. Anna tähän tilaa.
- Totuta lasta muutoksiin, kuten suomalaiseen pihaleikkikulttuuriin, ja rohkaise.
- Käsittele monikulttuurisuutta avoimesti.
- Älä heijasta lapsiin omia asenteitasi siitä, mitä mieltä olet eri kulttuureista.
- Ole lapsen kanssa vuorovaikutuksessa päivittäin.
- Keskustele maahanmuuttajalapsen kanssa arjen tilanteista ja nimeä asioita hänen kanssaan. Muista toistot!
- Anna lapsen omassa rytmissä omaksua uudet tavat.
- Tarkkaile lapsen vointia hänen syömiensä ruoan jälkeen, mikäli lapsi ei ole aikaisemmin syönyt tällaisia ruokia, eivätkä lapsen vanhemmat tiedä lapsen allergioista.
- Selvitä maahanmuuttajalapsen vanhemmilta heidän lapsensa unirytmiksi.
- Totuta lapsi päivälevolle jonkin henkilökohtaisen esineen avulla tai anna lapsen kotiin unilaulu-cd, jota lapsi voi kuunnella yhdessä vanhempien kanssa.

LINKKIVINKIT AIHEESEEN LIITTYEN:

Vinkkejä monikulttuuriseen kohtaamiseen.

<http://moninet.rovala.fi/loader.aspx?id=8e05740e-e670-4776-8936-2c1f83bf3eda>

Meille tulee maahanmuuttajalapsi - Vinkkejä päivähoiton arjen sujumiseen -kansio.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>

HOMMA HANSKASSA! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena.

http://mucca.fi/wp-content/uploads/2009/12/homma_hanskassa.pdf

Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa.

Marja Nurmilaakso & Anna-Leena Välimäki (toim.).

Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen s. 86.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>

MENETELMIÄ MAAHANMUUTTAJALASTEN KANSSA TOIMIMISEEN

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä lukuisia menetelmiä ja toimintatapoja, jotka soveltuvat S2-opetukseen. Näitä voidaan muun muassa käyttää arjen vuorovaikutustilanteissa ja pienryhmätöihin. Sastamalan kaupungissa ollaan tekemässä kevään 2015 aikana yhteistä toimintasuunnitelmaa lasten S2-opetukseen.

- **Laulut**

Musiikkikasvatus edistää lapsen kulttuurillisen identiteetin kehitystä. Yhteisen kielen puuttuessa saatetaan musiikin avulla lapset ja aikuiset yhteen. Musiikin kautta mahdollistuu lapsen itsensä ilmaiseminen ja yhteenkuuluvuuden tunteen luominen. Lauluja: perheen omat laulut, kuvalaulut, internet, laulukortit ja lorukortit. Esimerkiksi Fröbelin Palikoiden avulla voidaan opetella kehonosia ja eri aisteja.

- **Lorut**

Esimerkiksi internetistä, papunetin sivuilta löytyy loruja. Loruissa on mukana kuvat.

- **Sadut**

Sadun pituus valitaan lapsen kielellisten taitojen mukaan.

- **Kuvakirjat**

Kuvakirjoista nimetään asioita yhdessä lapsen kanssa. Kuvakirjan aihepiirin ja sisällön tulee olla lasta kiinnostavia ja hänen ikätasonsa mukaisia.

- **Pelit**

Opitaan esineiden ja asioiden nimeämistä hausalla tavalla. Rikastuttavat kieltä. Vuorovaikutus ja keskustelutaitojen karttuminen sekä sanaston ja käsitteistön harjoittelu. Huomioidaan lapsen yritys ja vältetään ei-sanaa sekä negatiivista palautetta. Esimerkkejä peleistä ovat: lotto, muistipelit, yksi joukosta pois, tunnistuspeli, ekapeli maahanmuuttajille, Papunetin tarjoamat pelit, joukkuepelit ja itsetehdyt pelit.

- **Sarjakuvat**

Sarjakuvia luetaan, kun lapsen kielitaito karttuu.

- **Sadutus**

Sadutus on kuuntelua ja osallisuutta korostava narratiivinen menetelmä. Sadutuksessa henkilö kertoo tarinan, joka kirjoitetaan ylös paperille sanasta sanaan. Lopuksi tarina luetaan läpi ja tehdään tarvittavat korjaukset.

- **TPR (Total Physical Response)**

TPR-kielenoppimismalli: uusi kieli omaksutaan saman mallin mukaisesti kuin oma äidinkielenkin. Lapsen on tärkeää saada käyttää kaikkia aistikanaviaan. Toisto ja kertaaminen ovat oleellisia.

- **Sanasäkki**

Perustuu TPR-menetelmään. Tuokioissa pussista nostetaan esineitä ja/tai kuvia, jotka nimetään. Voidaan tunnistaa ja nimetä esineiden muotoja ja värejä. Tuokioissa hyödynnetään loruja, riimejä, lauluja, pelejä, leikkejä ja kaikkia aisteja.

- Orff

Orff-pedagogiikka on kasvatustilosophia, jossa musiikki yhdistetään liikkeeseen, tanssiin ja puheilmaisuun. Lapsen itseilmaisuia kehitetään. Oleellista on lasten sosiaalinen kanssakäyminen. Ydin on rytmi ja siihen liitetään niin liikettä, tanssia, puhetta/loruttelua, laulua kuin soittoa.

Soittoa laatta-, väri-, rytmi- ja kehonsoittimiin. Kehitetään lapsen itseilmaisuia.

- AAC-keinot

AAC-keinot ovat puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja. Toimivat myös puheen ymmärtämisen tukena.

- Halinalle

Halinalle-ohjelma on puheen ja kielen kehityksen tukemiseen sekä kehittämiseen 3-vuotiaille lapsille päivähoitoon suunnattu tukiohjelma

http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/kasvatus_ja_opetus/varhaiskasvatus/lapsen-arki-varhaiskasvatuksessa/hali_ja_kehu/

- Kili-materiaali

KILI on strukturoitu, pienryhmälle suunniteltu kuntoutusohjelma. Se sisältää sekä motoriset että kielelliset osiot. Sosiaalinen, emotionaalinen, kognitiivinen ja motorinen oppiminen kehittyvät yhdessä.

- Kuttu-menetelmä

Kuvin tuettu leikki. Kuvia käytetään kommunikointivälineinä ja leluina.

- Lauran päivä

Suomi toisena kielenä -kartoitusaaineisto esiopetukseen. Materiaalilla kartoitetaan suomen kielen taitoa niiden esiopetusikäisten kohdalla, jotka puhuvat suomea toisena kielenään.

- Aamu-materiaali

Suunniteltu maahanmuuttajien suomen kielen opetukseen. Materiaaliin kuuluvat kuvasanakirja, suomen kielen lukemisto, peruskielioppi, harjoitusmateriaali, tietokoneohjelma ja cd-levy, joka sisältää lauluja ja loruja.

- Oman äidinkielen- ja kulttuurin tukeminen

Varhaiskasvatussuunnitelma ja kielenkehityksen seuranta. Niiden perusteella palvelutarvearviot.

- Kettu. Menetelmä, jolla arvioidaan puhetta ja kielitaitoa. Arvioidaan kielen ymmärtämistä, nimeämistä, toimintaohjeiden noudattamista, puheen ymmärrettävyyttä, ääntämistä, taivutusmuotojen hallintaa, kertovaa puhetta, värien ja lukumäärän hallintaa sekä lapsen käyttämien ilmaisujen pituutta. Kettu tehdään puolivuositain viiteen ikävuoteen asti niille monikulttuurisille ja -kielisille lapsille, joiden suomen kielen taitoa on tarpeen arvioida.
- Lumiukko. Lumiukko-testi on puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä. Se on suunnattu erityisesti 5-vuotta täyttäneille lapsille. Testin kautta havaitaan ne lapset, jotka ovat viivästyneet kielenkehityksessään ja tarvitsevat lisätutkimuksia ja/tai puheterapiaa.
- Kouluvalmiustestit.

Muita menetelmiä

- Reissuvihko/Viestivihko vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä

Henkilöstön tehtävät:

- kerrotaan lapsen päiväkotipäivästä, esimerkiksi miten päivä on mennyt ja mitä lapsi on päiväkodissa tehnyt
- kerrotaan, mitä vanhempien olisi hyvä tuoda päiväkotiin lapsen varusteiksi, kuten sisätossut, jumppa- tai ulkovaatteet.
- tiedotetaan perheille selkeästi ja yksinkertaisesti asioista.

Vanhempien tehtävät:

- kertovat, miten lapsen päivä on kotona sujunut ja mitä lapsi on siellä tehnyt.
- kertovat lapsen menneestä viikonlopusta.
- kertovat lomasta tai ajasta, jota lapsi on omassa kotimaassaan viettänyt.
- tuoda henkilöstön tietoon, mitä uusia asioita lapsi on oppinut
- tuoda henkilöstön tietoon, mikäli lapsen olotilassa on tapahtunut jotain merkittävää, mitä päiväkodin tulisi tietää.

- Leikit

- Leikkien avulla lapsi hahmottaa maailmaa, oppii useita taitoja, käsittelee kokemuksiaan ja luo sosiaalisia suhteitaan.
- Leikkiä voidaan tukea leikkipaikkataululla, jossa on kuvia erilaisista leikeistä. Lapsi valitsee taulusta haluamansa leikin ja kiinnittää siihen oman merkin. Lapsi sitoutuu valitsemaansa leikkiin.
- Vapaamuotoinen leikki antaa lapselle mahdollisuuden itsensä ilmaisuun, mutta myös omien mielenkiinnon kohteiden ilmaisuun.

- Leikkejä:

Yhteistyö vanhempien kanssa: lapsen vanhemmilta kysytään, mitä kotona leikitään ja mitkä ovat heidän kulttuurinsa perinneleikit.

Vapaaleikki: ohjataan maahanmuuttajalasta luomaan yhteenkuuluvuutta suomalaisiin lapsiin sekä suomalaisia lapsia maahanmuuttajalapseen.

Roolileikki: Kulttuurierojen huomioiminen esimerkiksi kotileikissä.

Tilanteista, jotka ovat uusia maahanmuuttajalapselle ja hämmentävät häntä, keskustellaan yhdessä hänen kanssaan leikin yhteydessä.

Liikunta: soveltuu hyvin lapsen kotouttamiseen ja ehkäisee syrjintää. Esimerkiksi joukkuelajit ilmentävät yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Ohjattu leikkitoiminta:

- **Kehonosat:** Tonttu kiipeää vuorelle
Istutaan lattialla jalat suorina. Sormet toimivat tonttuina, joita liikutetaan päätä kohti ja sieltä takaisin varpasiin. Samalla lapsen kanssa nimetään kehon osat.
- **Värit:** Värileikki
Värien ja erilaisten askelten mukaan edetään kohti värien huutajaa.
- **Muodot:** Muotoleikki
Pahvit leikataan eri muotoon ja palasiin. Ne asetetaan lattialle. Musiikki soi ja lapset liikkuvat vapaasti huoneessa. Kun musiikki lakkaa, aikuinen huutaa jonkun muodon ja lapset menevät seisomaan tämän muodon päälle. Ne, jotka eivät mahdu pahville, joutuvat leikistä pois.

- **Tarinan kerronta**

Ensimmäisen tutustutaan joihinkin esillä oleviin esineihin, joista aletaan kertoamaan tarinaa. Tarinaa voidaan kertoa yksin aikuisen kanssa tai pienryhmässä. Pienryhmässä jokainen lapsi kertoo jonkun tietyn osuuden tarinasta.

- **Piirtäminen**

- Spontaania kommunikointia. Voidaan toteuttaa heti. Piirtämisen avulla tuetaan lapsen keskittymistä ja autetaan häntä pysymään aiheessa.
- **Kontrolloitu piirrostarkkailu:** kartoitetaan, millä tasolla lapsen kuuntelukyky, keskittyminen, itsenäinen työskentely, käsitteiden hallinta ja tiedon käsittely ovat. Lapselle annetaan ohjeet, mitä paperille tulee piirtää. Ohjeet sanotaan suullisesti vain kerran, joten lasta tulee kehoittaa kuuntelemaan ohjeet tarkasti.

Menetelmiä kulttuureihin tutustumiseen

- **Kulttuuriviikko**

Kulttuuriviikolla paneudutaan maahanmuuttajalasten kulttuuriin ja kotimaahan. Päiväkodissa voi viikon aikana vieraila eri maiden edustajia, kuten seurojen ja järjestöjen kautta. Myös lasten vanhempia voidaan pyytää tulemaan esittelemään omaa kulttuuriaan. Kulttuuriviikolla voidaan askarrella aiheeseen liittyen ja tuokiot voidaan muodostaa kulttuurin ympärille.

Tarkoitus: tuodaan tietoisuutta päiväkodin lapsille eri maista ja kulttuureista sekä annetaan maahanmuuttajalapselle ylpeyden tunne omasta taustastaan.

- **Maailmankartta**

Kartan avulla näytetään maahanmuuttajalapselle, mistä hän tulee. Kerrotaan, miksi kulttuurit eroavat toisistaan. Kartalla voidaan käydä läpi jokaisen lapsen kotimaa, erimaanosat sekä tutustua yleisesti maailman laajuuteen.

- **Kulttuurihuone**

Rakennetaan kulttuurien tutustumiseen jonkinlainen kulttuurihuone. Kulttuurihuoneeseen aseteltaisiin esineitä ja muuta rekvisiittia kulttuureista, joista lapset tulevat. Myös Suomen kulttuurin tulisi kuulua kulttuurihuoneeseen.

- **Maailmanympärysmatka**

Matkalla suvaitsevaisuuteen - kansainvälisyyskasvatuksen menetelmäopas 5-8 -vuotiaiden lasten ohjaajille.

Maailmanympärysmatka toimii suvaitsevaisuutta edistävänä tekijänä. Matka voi olla retki, joka kestää yhden päivän tai vaihtoehtoisesti se voidaan jaotella esimerkiksi viikon jokaiselle päivälle riippuen lapsiryhmästä. Ensimmäiseksi tehdään passi, johon kerätään merkki jokaiselta matkan pisteeltä. Yhtä maata ja kulttuuria käsitellään jokaisessa pisteessä. Sisältö voi koostua esimerkiksi tarinoista, askarteluista, keskustelusta tai muusta toiminnasta. Maailmanympärysmatka käydään siinä järjestyksessä kuin käyttäjä haluaa. Lopuksi palataan kuitenkin Suomeen. Suomessa joko leikitään tai lauletaan perinteisen suomalaisen tavan mukaan. Maailmanympärysmatkasta voidaan tehdä avoin tapahtuma lasten vanhemmille.

LINKKIVINKIT AIHEESEEN LIITTYEN:

Suomi toisena kielenä - opas varhaiskasvatukseen.

http://www.socom.fi/dokumentit/ruori/suomitoisenakielena_opinn.pdf

Monikulttuurisuus Kuopion päivähoitossa. Kuvaukset menetelmistä.

<http://www.kuopio.fi/documents/12147/698bb4e9-7bff-48c0-9315-fe216b70a054>

Pienten kielireppu. <http://www.espoo.fi/kielireppu>

Tietoa sanasäkistä. <http://sprakpasen.se/suomeksi>

Kehitysvammaisten tukiliitto ry. AAC-menetelmät.

<http://www.kvtl.fi/fi/kommunikaation-keinoja/aac-menetelmat/>

Imitaatio ja improvisaatio. Orff ja Suzuki varhaisiän musiikkikasvatuksessa.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7961/Kulmala_Elisa.pdf?sequence=1

“Lentävää toffeeta ja kultatikkareita” - lasten onnistumisen kokemuksia tukemassa.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/60378/Rytty_Sofia.pdf?sequence=1

“Sadusta sanoiksi”. Materiaalipaketti 3-6-vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien lasten kielen kehityksen tukemiseen.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67255/palautettava%20versio..pdf?sequence=1>

Ota koppi! 3 - Havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/3-%E2%80%93-havainnointi-dokumentointi-ja-arviointi>

TULKKIPALVELUT

Tulkkauk- ja käännöspalveluja käytetään maahanmuuttajien kanssa tapahtuvaan asiakastyöhön silloin, kun yhteistä kieltä ei ole käytössä. Oman työnsä helpottamiseksi viranomaisella on oikeus tilata tulkki, vaikka asiakas ei koe sitä tarpeellisenä.

Koiramäen päiväkotii käyttää tulkkipalveluita tapauskohtaisesti. Tarpeen ilmetessä käytetään ensisijaisesti Pirkanmaan tulkkikeskusta. Tilaa tulkki aina, kun et tiedä onko asiakkaan suomen kielen taito riittävä ja varaa vähintään kaksinkertainen aika tulkin kanssa käytäviin keskusteluihin.

Tulkki tilataan tulkkivälityksestä ja se kannattaa tilata hyvissä ajoin. Älä käytä lasta, hänen perheenjäsentään, ystävää tai sukulaista tulkkina. Tulkin käytöstä sovitaan esimiehen kanssa.

Pirkanmaan tulkkikeskus

Tulkkivälitys palvelee ma - to klo 8 - 15.45 ja pe klo 8 - 15.15 puh. 03 5657 7314

Käännösvälitys palvelee arkisin klo 9 - 15 puh. 03 5657 7200

Käyntiosoite: Hatanpäänkatu 3 B (2.krs)

Postiosoite: Hatanpäänkatu 3 F
33900 TAMPERE

Tulkkaukielet löydät tästä linkistä:

<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/tulkkikaannospalvelut/kielet.html>

Pirkanmaan tulkkikeskuksen esite ja tulkin "käyttöopas":

http://www.tampere.fi/material/attachments/p/619Hz0dIm/pirkanmaantulkkikeskus_esite.pdf

LINKKIVINKIT

Näin internet-aikakautena saimme haastateltavilta paljon pyyntöjä oppaaseen erilaisista linkkivinkeistä, joita voi halutessaan hyödyntää. Linkkivinkit on jaoteltu aihealueittain.

Päivähoito ja maahanmuuttajat

Kun päivähoitoon saapuu maahanmuuttajalapsi. Tutustuminen päivähoitopaikkaan.
http://www.kajaani.fi/Tiedostot/G3_tiedostot/Kotouttamisohjelma%20varhaiskasvatus/KUN%20PAIVAHOITON%20SAAPUU%20MAAHANMUUTTAJALAPSI%20ver22052012.pdf

Vasu-asiakirja. Käännökset: ruotsi, englantia, venäjä ja arabia.
http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_ja_oppaat/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/linjaavat_asiakirjat_ja_suunnitelmat/vasu-asiakirja

Esitteitä ja julkaisuja varhaiskasvatuksesta suomeksi ja ruotsiksi.
Myös venäjänkielinen versio oppaasta ”Leikkiä ja oppimisen iloa”
<http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Esitteet>

Kaskela, Marja ja Välimäki, Anna-Leena 2006. Varhaiskasvatus. Tietoa pienten lasten vanhemmille. Helsinki: Stakes ja sosiaali- ja terveysministeriö. Käännökset: ruotsi, englantia, venäjä ja arabia.
http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_ja_oppaat/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/linjaavat_asiakirjat_ja_suunnitelmat/vasua_avaavia_julkaisuja

Leikkejä vuorovaikutustilanteisiin.
<http://www.theraplay.fi/doc/Leikkilista.pdf>

Toimiva arki visuaalisin keinoin. Opas visuaalisuuteen lasten ohjauksessa.
http://www.tampere.fi/material/attachments/t/6C7lulnOe/Toimiva_arki_visuaalisin_keinoin.pdf

Tervetuloa Sastamalaan ja Suomeen

Sastamala-opas.
http://www.sotesi.fi/sotesi/liitetiedostot/editori_materiaali//19108.pdf

Lounais-Pirkanmaan kotouttamisohjelma.
http://www.sotesi.fi/sotesi/liitetiedostot/editori_materiaali//16590.pdf

Hyödyllisiä päivähoitoon liittyviä käännöksiä 15 eri kielelle.
<http://www.kajaani.fi/Palvelut/Sivistystoimiala/Sivistyspalvelukeskus/Paivahoito/Maahanmuuttajat/Kotouttamisohjelma/>

Elämä Suomessa. Maahanmuuttajana Suomessa. Käännösmahdollisuus 13 eri kielelle.
<http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/maahanmuuttajana-suomessa>

Perustietoa Suomesta -opas. Saatavana 11 eri kielellä.
<http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/esitteet/perustietoa-suomesta>

Suomen kielen kurssihakupalvelu Finnish Courses.
www.finnishcourses.fi

Maahanmuuttajaneuvonta.
www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/neuvonta.html

Maahanmuuttovirasto.
<http://www.migri.fi/>

Yleistä

Papunet. Selkeää ja saavutettavaa viestintää.
<http://papunet.net/>

Oppaat ja kuvat.
<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/neptunus/oppaatjakuvat.html#Oppaat>

Pesäpuun tuotteet.
http://pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/materiaalit/tuote_vihko.pdf

Pesäpuun ilmaiset materiaalit.
<http://pesapuu.fi/evaskori/ilmaiset-materiaalit/>

Tietoa lastensuojelusta seitsemällä kielellä.
<http://www.lastensuojelu.info/>

Väestöliitto. Julkaisut. Tietoa monikulttuurisuudesta.
<http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/julkaisut/>

Etnisten suhteiden neuvottelukunta.
www.intermin.fi/etno

Pelastakaa Lapset ry:n Rasisminvastainen materiaali.
www.pelastakaaalapset.fi/toiminta/rasisminvastainentyo/

Tulkkipalveluita

Tulkkipalvelut.
<http://www.kuopio.fi/web/maahanmuuttajat/tulkkipalvelut>

Helsingin tulkkipalvelut oy.
<http://www.helsingintulkkipalvelut.fi/>
Tulkkauspalvelut, kielet: <http://www.helsingintulkkipalvelut.fi/tulkkauspalvelut/>

Pohjois-Suomen tulkkipalvelu.
<http://www.ouka.fi/oulu/tulkkipalvelu>

Länsi-Suomen tulkkipalvelu.
<http://www.lstulkkipalvelu.fi/>
Kielet: <http://www.lstulkkipalvelu.fi/index.php?page=1517>

Suomen tulkkitalo oy.
<http://www.suomentulkkitalo.fi/fi/>
Kielet: <http://www.suomentulkkitalo.fi/fi/tulkkaus-ja-kaannospalvelut>

Keski-Suomen tulkkipalvelu.
<http://www.jyvaskyla.fi/sote/tulkkipalvelu>
Kielet: <http://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/tulkkipalvelu/kielet>

KIRJAVINKIT

Kuvakirjat

- Jamelan ystävä. Niki Daly 2001. Pieni Karhu.
- Keltainen kirahvi. Jaana Wahlforss ja Antonia Ringbom 2001. Tammi.
- Pikku Xing. Leena Virtanen 2004. Helsinki: Tammi.
- Xing ja superkaverit. Leena Virtanen 2006. Helsinki: Tammi.
- Mamumuksut. Suomea leikki-ikäisille 2010. Finn Lectura.

Kirjoja

- Muuttolintulapsi. Päivi Franzon 2007. Lasten keskus.
- Uskontojen virta. Lukion uskonto 4. Katri Hanki; Outi Könni, Pekka Manninen & Seppo Nyyssönen 2005. Helsinki: WSOY.
- Suomalaisen uskon virta. Lukion uskonto 5. Katri Hanki; Outi Könni; Pekka Manninen & Seppo Nyyssönen 2005. Helsinki: WSOY.
- Meille tulee maahanmuuttajalapsi. Vinkkejä päivähoidon arjen sujumiseen. Kirjoja luettavaksi lasten kanssa s. 52-53.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>
- Maailmankoulu. Lasten kuvakirjoja ja kirjavinkkejä 1-2-luokkalaisille. Kuvakirjat aihealueittain. Valitse seuraavat aihealueet: Suvaitsevaisuus ja ihmisoikeudet, Monenlaiset perheet, Monikulttuurisuus ja maat, Moninainen Suomi ja 1-2 lk. Linkki: <http://www.maailmankoulu.fi/node/329>
- Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Katjamaria Halme & Anita Vataja 2011. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kirjallista materiaalia

- Lauran päivä. Suomi toisena kielenä -kartoitusaineisto esiopetukseen. Maija Laitala 2007. Opetushallitus.
- Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen 2000. PS-kustannus.
- Maahanmuuttaja asiakkaana. Minttu Rätty 2002. Helsinki: Tammi.
- Matkalla suvaitsevaisuuteen - kansainvälisyyskasvatuksen menetelmäopas 5-8-vuotiaiden lasten ohjaajille. Riitta Kemppainen-Koivisto & Tiina Salmio (toim.) 2008. Helsinki: Suomen YK-liitto r.y.
http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/matkalla_suvaitsevaisuuteen.pdf
- Aamu - suomenkielen kuvasanakirja 2010. http://www.edu.fi/esittelyt/aamu/sarjan_esittely

LÄHTEET

Ahoranta, Laura 2012. Lapsen osallisuuden tukeminen päivähoitossa musiikki osallisuuden mahdollistajana alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset opinnot. Opinnäytetyö. Viitattu 5.2.2015. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50716/Ahoranta_Laura.pdf?sequence=1

Alanko, Maaria; Gabrielson, Nelli & Hautala, Nina 2012. Lastentarhanopettajien näkemyksiä S2-opetuksen toteutumisesta Helsingin päivähoitossa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Otaniemi. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 30.1.2015. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48210/opinnaytetyo.pdf?sequence=2>

Badawieh, Mohammad & Ubeis, Faleha 2002-2007. Arabialainen kulttuuripiiri. Viitattu 2.2.2015. <http://www.moped.fi/kulttuurit/arabia.html>

Eerikkilä, Anni & Kangas, Minttu 2011. Meille tulee maahanmuuttajalapsi - vinkkejä päivähoiton arjen sujumiseen -kansio. Viitattu 15.1.2015. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>

ELLI Early Learning Oy i.a. Vuorovaikutusleikki. Viitattu 5.2.2015. http://www.earlylearning.fi/product_catalog.php?c=53

Eurooppalainen tapakulttuuri i.a. Viitattu 30.1.2015. <http://www.compuline.fi/ComDocs/Suomi/uushlp/html/fin-0dwp.htm>

Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hanki, Katri; Könni, Outi; Manninen, Pekka & Nyysönen, Seppo 2005. Uskontojen virta. Lukion uskonto 4. Helsinki: WSOY.

Islamopas i.a. Islamilaiset juhlat ja pyhäpäivät. Viitattu 30.1.2015. <http://www.islamopas.com/hogtider.html>

Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen kotouttamisohjelma 2013. Viitattu 28.12.2014. <http://www.kajaani.fi/Palvelut/Sivistystoimiala/Sivistyspalvelukeskus/Paivahoito/Maahanmuuttajat/Kotouttamisohjelma/>

Karlsson, Liisa 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korpilahti, Pirjo i.a. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Puheen- ja kielenkehitys (Lumiukko). Viitattu 6.2.2015. <http://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/neurologis-kognitiivinen-kehitys/lumiukko>

Kuusinen, Katri & Latonen, Katja 2015. Maahanmuuttajalasten vastaanottaminen ja integroiminen Koiramäen päiväkotiin - Opas päiväkodin henkilökunnalle. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Martikainen Kaisa 2007. Vuorotellen. Opas vuorovaikutukseen ja kielen kehityksen alkuvaiheisiin. <http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/Vuorotellen.pdf>

Monikulttuurinen työyhteisö i.a. Kulttuurinen monimuotoisuus Suomessa. Viitattu 15.1.2015. <http://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?bid=111&book=MoTy&id=719&kat=Kulttuurien+moninaisuus+Suomessa>

Monikulttuurinen työyhteisö i.a. Monikulttuuriset perheet. Viitattu 15.1.2015.
<http://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?bid=111&book=MoTy&id=727&kat=Monikulttuuriset+perheet>

Monikulttuurisuus Kuopion päivähoidossa 2013.

Kuopion kaupunki/varhaiskasvatus. Interkulttuurinen työryhmä. Viitattu 17.1.2015.
<http://www.kuopio.fi/documents/12147/698bb4e9-7bff-48c0-9315-fe216b70a054>

Musiikkipäiväkotit Taikatahti 2011. Musiikkikasvatus. Viitattu 27.1.2015.

<http://www.taikatahti.net/fi/Musiikkip%C3%A4iv%C3%A4koti+Taikatahti/Musiikkikasvatus.html>

Mämmi, Eveliina 2013. "Sadusta sanoiksi" Materiaalipaketti 3-6-vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien lasten kielen kehityksen tukemiseen. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 30.1.2015.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67255/palautettava%20versio..pdf?sequence=1>

Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.) 2011. Lapsi ja kieli.

Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 3.1.2015.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>

Passport to Trade 2.0 2014. Viro. Viitattu 29.1.2015.

<http://businessculture.org/fi/eastern-europe/estonia/>

Sanamaailma i.a. Kommunikaatio kuvien ja symbolien avulla. Viitattu 27.1.2015.

<http://www.sanamaailma.fi/palvelut/index.php?page=4/2&lang=fi>

Suomen suurlähetystö, Moskova & Suomen pääkonsulaatti, Pietari i.a.

Maatiedosto Venäjä. Yhteiskunta, kulttuuri ja media. Viitattu 27.1.2015.

<http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=41790&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen suurlähetystö, Tallinna i.a. Maatiedosto Viro. Yhteiskunta, kulttuuri ja media.

Viitattu 29.1.2015. <http://www.finland.ee/public/default.aspx?nodeid=42669&contentlan=1&culture=fi-FI>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Somalialainen kulttuuri. Viitattu 26.1.2015.

<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/monikulttuurisuus/somalialainen-kulttuuri>

Uskonnot Suomessa i.a. Uskonnot. Viitattu 16.2.2015. <http://www.uskonnot.fi/uskonnot/>

Vagabova, Eila; Vedru, Viktoria & Kotliar, Nina 2002-2007.

Venäläinen kulttuuri. Viitattu 2.2.2015. <http://www.moped.fi/kulttuurit/venaja.html>

Visitestonia.com, Viron virallinen matkailusivusto i.a. Perinteinen virolainen elämäntapa.

Viitattu 29.1.2015. <http://www.visitestonia.com/fi/virosta/viron-kulttuuri/elamantapa-perinteinen-virolainen-elamantapa>

Warsame, Abdi Mohamed 2002-2007. Somalialainen kulttuuri. Viitattu 2.2.2015.

<http://www.moped.fi/kulttuurit/somalia.html>

Kuvat ja graafinen toteutus: Antti-Jussi Tolppanen

